זון אויפגאנג — 5.21.
זון אונטערגאנג — 7.32.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער
קלאר, מילדער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

Vol. 21, No. 82. Mon. April 27, 1931. — Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג — מאנטאג י׳ אייר, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAY 4 1931 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

דזכאָבאָרן פארטרייבן ״זין פון פרייהייט״ פון קאַלאָניע

אויפגעבראכט קעגן די עקסטרעמיסטן פאר די לעצטע באמבע אויסברוכן צוגעשריבן צו זיי, שליסן זיי זיי אויס פון דער געמיינדע און פירן ארויס זייערע מטלטלים קיין פארטא-ריקא, וואו די דזכאבארן באזיצן א גרויסן שטח באדן — ״זין פון פרייהייט״ ריהרן זיך אבער נאך ניט פון ארט און בלייבן אויף זייערע פלעצער

נעלסאן, ב. ק., אפר. 27. — די ״זין פון פרייהייט״, די עקסטרעמע סעקטע צווישן די דזכאבארן, מוזן פארלאזן די דזכאבארישע געמיינדעס אין דעם געגנט און באזארגן זיך אליין, לויט א באשלוס פון דער געמיינדע.

כאטש די ״קריסטלאכע געמיינדע פון אלווערלאכער ברודערשאפט״, די אפיציעלע דזכאבארישע געמיינדע, האט נאך דערווייל ניט ארויסגעוואָרפן מיט גוואלד די ״זין פון פרייהייט״ פון די דערפער, האבן זיי אבער שוין ארויסגעפירט אלע זאכן פון די לעצטע קיין פארטא-ריקא, אויפ׳ן נעלסאן-פאפאיין טראקט. ארום אי-מיר, וואו די דזכאבארישע געמיינדע באזיצט א גרויסן שטח באדן, זיי ווילן צווינגען די ״זין פון פרייהייט״ אויסטייל זיך פון זיי, באזעצן זיך דא אין א באזונדער געמיינדע און ארבעטן פאר זיך אן באזארגן זיך אליין.

די ״זין פון פרייהייט״ ווערן באשולדיקט אין דערצעלן דיי שולן אין וואָרפן באמבעס. די לעצטע באמבע, וואס האט געריסן דעם מאוזאלייי אויפ׳ן קבר פון פיטער ווערינג דעם אלטן.

פעטער ווערינג האט די דזכאבארן געבראכט קיין קאנאדע און איז געווען זייער פירער ביז דעם לעצטן טאג פון זיין לעבן מיט 7 יאר צוריק, ווען ער איז אומגעקומען פון א באמבע אויפרייס אויף א צוג אין עטשל וועלי, ב. ק., וואס האט צעטיילט נאך אכט פאסאזשירן.

דער מאוזאלייי איז כסדר באוואכט געווארן פון די דזכאבארן, אבער דאס האט מען זיך קאנטיק באנוצט מיט דעם וואס דער וועכטער איז אויף א ווייל אוועק פון׳ם מאוזאלייי און מען האט געווארן די באמבע.

עס ווערט אנגענומען, אז דאס איז געווען די ארבעט פון דער פאנאטישער סעקטע ״זין פון פרייהייט״, וועלכע ווערן פארדעכטיקט אויף אין אונטערצינדן לעצטנס א צאל שולן אין דעם דזכאבארישן ריישן געגנט און אין אויפרייסן אנומלט א באמבע אין דער דירה פון פעטער ווערינג דעם יונגן, דעם איצטיקן דזכאבארישן פירער.

פעטער ווערינג׳ס דער יונגער איז איצט אויף א באזוך אין סאסקאטשעוואן.

—(::)—

וועלן אפשר עלעקטרי-פיצירן אייזנבאנען מיט פארשווענדעטע גאז

ספאקען, וואש. אפר. 26. — ד. דזש. קראקער, גענעראל פארוואלטער פון קאר-בין קאליעריעס לטד., אזן קאנאדע, האט דא דערקלערט ביי א קאנווענשאן וואס איז אפגעהאלטן געווארן פון די ״אינלענד עמ-פייער פיוועל דיולערס״, אז די גאז וואס ווערט פארברענט אין דעם טוירנער טאל פעלד ארום קאלגארי, אלטא., וועט מעג-לאך אויסנעמען ווערן פאר אייזנבאן עלעקטריפיקאציע.

״די אייזנבאנען האבן זיך לעצטנס פאר-אינטערעסירט אין די סוגעסטיעס וואס עס זיינען געמאכט געווארן, אז גאז זאל גע-נוצט ווערן פאר דער אנטווילונג פון קראפט. אז דאס וואלט מעגלאך עלעק-טריפיצירט געווארן, אויב דער דאזיקער ״ביליקער קוואל פון קראפט״ וועט קאנען אויסגענוצט ווערן״, האט מר. קראקער געזאגט.

—(::)—

קאָנפערענץ פון ציוניסטן פון אָנטעריאָ אין האמילטאָן

האמילטאן, אנט., אפר. 27. — ביי א קאנפערענץ וואו עס זיינען געווען פאר-טראטן דעלעגאטן פון יעדער צ׳יוניסטישער ארגאניזאציע אין אנטעריא. זיינען באר-טראכט געווארן פלענער וויי אזוי צו פאר-שטארקן די ציוניסטישע סעקטיקיט אין דער פראוויינץ. מ׳ט׳ן צוזעץ צוזאמען צו שמעלצן די פארשיידענע טיילן פון דער אידישער באפעלקערונג און פארוואנדלען עס אין איין שטארקן כח.

—(::)—

מארד פון יונגן מיידל אנטדעקט

האמדען, קאנ., אפר. 27. — דער ברו-טאלער מארד פון אן 21-יאריקער מיידל איז דא נעכטן אנטדעקט געווארן ווען די פאליציי האט געפונען דעם קערפער פון מיט עמיליי קוירק, אין א וועלדל ארום א פייער סאנאטעריא אין-אן איזאלירטן געגנט פון דעם שטעטל.

—(::)—

קאנאדער אומגינסטי-קער האנדלס באלאנס

אטאוואַ, אפר. 27. — קאנאדעס עקס-פארטן פון היימישע סחורות פאר׳ן יאר וואס האט זיך פארענדיקט מארט 31טן, 1931, האבן באטראפן, לויט א באריכט פון דער סטאטיסטישער בירו׳ראַ, די סומע פון $799,717,000 און עקספארטן פון אויסלענדישע סחורות, $17,285,000. די אימפארטן האבן באטראפן $906,610,000 וואס שטעלט אפ א אומגינסטיקן האנדלס באלאנס פון $89,607,000.

דער אומגינסטיקער האנדלס באלאנס לעצטן יאר האט באטראפן 103 מיליאן דאלאר, אבער דאן האט דער סך-הכל עקס-פארטן און אימפארטן באטראפן א סך א העכערע סומע. אין 1929 איז דער באר-לאנס געווען א גינסטיקער אויף 123 מי-ליאן דאלאר, און אין 1928 — אויף 141 מיליאן דאלאר.

פינאנץ קאמיסיע רעקאמענדירט ניט צו העכערן וויניפעגס לאנד שטייערן דאס יאר

די שייער-ראטע אויף לאנד ווערט אין ווייניפעג זאל פארבלייבן ווי לעצטן יאר, 33½ מילס, איז באשלאסן געווארן אויף א ספעציעלער זיצונג פון דער מוניציפא-ליטעט פון ווינניפעג. אין וועלכער אלע אלדערמען האבן זיך באטייליקט, שבת ביינאכט.

אלע אלדערמען, מיטגלידער און ניט-מיטגלידער, איז געגעבן געווארן דאס רעכט צו שטימען, און דער באשלוס איז אנגע-נומען געווארן מיט א באדייטנדיקער מע-הייט. די זיצונג האט גדויערט דריי שעה און ליידנשאפטלאכע דיסקוסיעס זיינען אנגעפירט געווארן די גאנצע צייט. די פראגע וועט ערשט דארפן ענדגילטיק באַ-שלאסן ווערן ביי א ספעציעלער זיצונג פון סיטי קאונסיל מיטוואך אינדערפרי.

דער באשלוס מיינט, אז די שטאט פאר-בלייבט מיט א דעפיציט פון א קארגן

אלד. פלאי האט פארלאנגט אז די ראטע זאל געהעכערט ווערן אויף 2 מילס, צו 35½ מילס. ער איז געשטיצט געווארן פון אנדערע ארבעטער אלדערמען, וועלכע האָ-בען קאנטיק מורא אז מען זאל ניט מאכן קיין נייע שטייערן וועלכע מען וועט ארויפלייגן אויף דער ארימער באפעלקע-רונג אזן וועלכע זיינען אויף קעגן א פאַ-ליטיק פון בארגן פאר הוצאות, אדער שייערן געוואלטן פון די אינגעשטעלטע. דער פארשלאג איז דורכגעפאלן.

אלד. ריישדזשאנט האט געהאט פאר-געשלאגן צו שניידן אלע געהאלטן פון שטאטיקע אנגעשטעלטע, אבער שפעטער האט ער צוריקגעצויגן זיין פארשלאג.

באמבע צעשמעטערט מאוזאָליי אויף פעטער ווערינגס קבר

נעלסאן, ב. ק., אפר. 26. — די טע-ראריסטישע אקטן וואס זיינען לעצטנס באנאנגען געווארן אין דעם דזכאבארישן ישוב אין ברטיש קאלומביא האבן זיך קולמינירט לעצטן פרייטאג פרי מיט א באמבע אויפרייס, וואס דאס צעשמעטערט דעם מאוזאלייי אויפ׳ן קבר פון פיטער ווערינג דעם אלטן.

פעטער ווערינג האט די דזכאבארן גע-בראכט קיין קאנאדע און איז געווען זייער פירער ביז דעם לעצטן טאג פון זיין לעבן מיט 7 יאר צוריק, ווען ער איז אומגעקו-מען פון א באמבע אויפרייס אויף א צוג אין עטשל וועלי, ב. ק., וואס האט צעטיילט נאך אכט פאסאזשירן.

דער מאוזאלייי איז כסדר באוואכט געווארן פון די דזכאבארן, אבער דאס האט מען זיך קאנטיק באנוצט מיט דעם וואס דער וועכטער איז אויף א ווייל אוועק פון׳ם מאוזאלייי און מען האט גע-ווארן די באמבע.

עס ווערט אנגענומען, אז דאס איז געווען די ארבעט פון דער פאנאטישער סעקטע ״זין פון פרייהייט״, וועלכע ווערן פארדעכטיקט אויף אין אונטערצינדן לעצטנס א צאל שולן אין דעם דזכאבא-רישן געגנט און אין אויפרייסן אנומלט א באמבע אין דער דירה פון פעטער ווערינג דעם יונגן, דעם איצטיקן דזכאבא-רישן פירער.

פעטער ווערינג׳ס דער יונגער איז איצט אויף א באזוך אין סאסקאטשעוואן.

—(::)—

״דאָס אידישע וואָרט״ וועט דורכפירן אנקעטע צו באשטימען דעם מצב פון אידישער דערציאונג

די פראגע פון אידישער דערציאונג פארן וואקסנדיקן אידישן דור איז ביי היינטיקן טאג דאס וויכטיקסטע קולטור-רעלע פראבלעם פון אמעריקאנער אידי-טום, אין נאטירלאך אויף פון׳ם מערב קאנאדער אידנטום.

צו באשטימען מער-ווייניקער גענוי וואו מיר האלטן דא אין ווייניפעג אין דער היינזיכט, האט די פארוואלטונג פון ״דאס אידישע וואָרט״ באשלאסן דורכצופירן אן אנקעטע אין די היינע אידישע לערן-אנשטאלטן, ווייל קרינן אזא דערציאונג פריוואט און וויפיל קרינן גאר ניט קיין אידישע דערציאונג, און וואס זיינען די אורזאכן פארוואס געוויסע עלטערע קלייבן אויס א באשטימטן טיפ לערן-אנשטאלט אדער פארוואס אנדערע געפינען אינגאנ-צען ניט פאר נויטיק צו גיבן זיערע קינדער קיין אידישע דערציאונג.

פון דעם שטאנדפונקט פון פולער אינ-פארמאציע וועגן דעם עניין איז נאטירלאך אויף זייער וויכטיק צו וויסן וואס פאר א אידישע באטעליגונג אין דער אידישער דער היים, — וועלכע שפראך ווערט גערעדט פון די עלטערן צווישן זיך און מיט זייערע קינדער, וועלכע אידישע צייטונגען אין אידיש, העברייאיש אדער ענגליש ווערן געליעזענט אין דער היים אידישע באפעלקערונג, וואס איז שוין אזוי טויזנט זלאטעס צו העלפן די פארפלייצונג קרבנות, און די דזשאינט דיסטריביושאן קאמיטע איז אויך געבעטן געווארן צו גע-בען איר הילף.

ריגע, אפר. 27 (איטא). — די פאר-פלייצונגען האבן אנגענומען א ריזיקן מאס-שטאב, און א סך אידישע שטעטלאך אין לאטווע זיינען זייער שווער געטראפן גע-וואָרן. אויסער רעזשיצע זיינען פארטרוי-קען געווארן אויף פרידריכשטאט און קרעפלאווא. אין פרידריכשטאט זיינען אי-בער הונדערט זייער פארטרוגען גע-וואָרן, און שיפלאך רעטן די היוז זאכן וואו עס לאזט זיך נאר. דר פליכטלינגען האבן זיך אויסבאהאלטן אין שול וועלכע איז איבערגעפאקט מיט די פרבנות פון דער פארפלייצונג.

גריווע, א פארשטאט פון דווינסק, איז אויך פארפלייצט געווארן.

״דאָס אידישע וואָרט״ וועט דורכפירן אנקעטע צו באשטימען דעם מצב פון אידישער דערציאונג

די פראגע פון אידישער דערציאונג פארן וואקסנדיקן אידישן דור איז ביי היינטיקן טאג דאס וויכטיקסטע קולטור-רעלע פראבלעם פון אמעריקאנער אידי-טום, אין נאטירלאך אויף פון׳ם מערב קאנאדער אידנטום.

צו באשטימען מער-ווייניקער גענוי וואו מיר האלטן דא אין ווייניפעג אין דער היינזיכט, האט די פארוואלטונג פון ״דאס אידישע וואָרט״ באשלאסן דורכצופירן אן אנקעטע צווישן דער אידישער באַ-פעלקערונג פון שטאט אין אזוי אויסגע-פיגען וויפיל קינדער קריגן א אידישע דערציאונג אין די היגע אידישע לערן-אנשטאלטן, ווייל קרינן אזא דערציאונג פריוואט און וויפיל קרינן גאר ניט קיין אידישע דערציאונג, און וואס זיינען די אורזאכן פארוואס געוויסע עלטערע קלייבן אויס א באשטימטן טיפ לערן-אנשטאלט אדער פארוואס אנדערע געפינען אינגאנ-צען ניט פאר נויטיק צו גיבן זיערע קינדער קיין אידישע דערציאונג.

מרס. אפטארן, מיט עטל שוואַרץ, מרס. אסקאר וויינער און מר. דעיל וועלן זיך באטייליקן אין דעם מוזיקאלישן פראגראם פון מיטינג אין פריי פאר אלע מיט-גלידער און זייערע פריינט.

—(::)—

מזל טוב

א׳ן זון געבארן צו מר. און מרס. א. געל-פאנד, 337 דאפעריין עווע. מוטער מיט קינד אין גוטן וועשטאנד אין דזשעניעראל האס-פיטאל.

א זון געבארן צו מר. און מרס. מ. גלי-נער, סט. פאול, אלטא., אפר. 10טן. מר-טער און קינד אין בעסטן צושטאנד.

—(::)—

דזשעק דיימאנד ווידער געשאסן

אלבאני, נ. י., אפר. 27. — דזשעק דיימאנד, באוואוסטער גענגסטער פירער, וועלכער איז מיט איינציקע חדשים צוריק געשאסן געווארן אין זיין האטעל צימער, איז דא היינט פרי ווידער געשאסן געווארן און איז שנעל אפגעפירט געווארן אין שפי-טאל. די שיסערייי איז פארגעקומען אין א באקאנטער קרעטשמע אין קאיראַ, נ. י., ניט ווייט פון עקעקסטל.

—(::)—

סי. ען. אר. הכנסות ווי-דער פארקלענערט

מאנטרעאל, אפר. 27. — די אלגעמיינע הכנסה פון דער סי. ען. אר. פאר מארט מאנאט, 1931, איז געווען 15 מיליאן, 30 טויזנט און 52 דאלאר, דאס איז א פאר-קלענערונג אויף 3 מיליאן, 694 טויזנט און 135 דאלאר אין פארגלייך מיט דער אייג-נאמע אין מארט מאנאט, 1930. די הוצ-אות זיינען געווען 14 מיליאן, 249 טויזנט און 112 דאלאר, דאס איז אויף צוויי מי-ליאן, 18 טויזנט און 324 דאלאר ווייניי-קער, אין פארגלייך מיט די הוצאות פאר מארט מאנאט פון לעצטן יאר.

אין פארלויף פון די ערשטע דריי מא-נאטן האט די קאנאדער נאציאנאלע אייזנ-באן געהאט אן אלגעמיינע הכנסה פון 42 מיליאן, 200 טויזנט און 990 דאלאר, דאס איז אויף 10 מיליאן, 980 טויזנט און 743 דאלאר ווייניקער פון דער הכנסה פאר דעם זעלבן פעריאד פון לעצטן יאר.

דר ריינע הכנסה פאר די ערשטע דריי מאנאטן פון היינטיקן יאר, איז געווען, פיר מיליאן, 550 טויזנט און 756 דאלאר, — א פארקלענערונג אויף 98 טויזנט און 461 דאלאר אין פארגלייך מיט דער דריינער הכ-נסה פאר דעם זעלבן פעריאד פון לעצטן יאר.

חיינט אָוונט אָפענע כני ברית פאראמלונג

דער פייערלאכער אפענער אוונט פון דעם בני-ברית לאדזש קומט פאר היינט אוונט אין ראיאל אלעקסאנדרא האטעל. די שיינע צערעמאניע פון איינשווערן דיי נייע קאנדידאטן וועט דורכגעפירט ווערן אין דער עפנטלאכקייט. רעוו. דזש. ריטש-מאנ׳ר קריינ, אן איינרוקספולער רעדנער, וועט ריידן אויף דער טעמע: ״מיין לעבנס פילאזאפיע״.

—(::)—

מזל טוב

א׳ן זון געבארן צו מר. און מרס. מ. גלי-נער, 328 מעגנס עוו.

—(::)—

פרוי געבארן אין די שטאטן דעפאר-טירט פון די שטאטן קיין קאנאדע

וואלאסבורג, אנט., אפר. 27.— א פרוי און פיר קינדער, דעפארטירט אהער פון די פאראייניקטע שטאטן, ווערט דא איצט באזארגט.

די פרוי דערציילט, אז זי איז געבארן געווארן אין דעטראיט, אבער זי האט גע-הייראט א מאן פון וואלאסבורג, אנטעריא. ער האט דעם גרעסטן טייל פון זיין לעבן פארבראכט אין די פאראייניקטע שטאטן; אבער קיין אמעריקאנער בירגער-פאפירן האט ער קיינמאל ניט ארויסגענומען, איר מאן איז געשטארבן אין א דעטראיטער שפיטאל מיט זעקס חדשים צוריק, און פון דאן אן איז זי דארטן אויסגעהאלטן גע-ווארן אויפ׳ן חשבון פון׳ם וועלפעיר דע-פארטמענט פון דעטראיט.

לעצטע וואָך, דערציילט די פרוי, האט זי נעקראגן א באפעל אויסצופארקויפן גלייך וואס זי האט, ווייל אויף מארגן וועט זי דעפארטירט ווערן קיין קאנאדע. אויף מארגן האט מען זיי מאקע איבערגעפירט איבער דער גרעניץ, אבער אויף דער קא-נאדער זייט האט מען זיי פארהאלטן, ווייל ביי די קינדער זיינען ניט געווען צוגע-שטעלט קיין פאפן. מען האט זיי צוריק-גענומען קיין דעטראיט, צוגעשטעלט פאפן די קינדער, געהאלטן זיי איבער א נאכט אין א נאכט הויז און דעם שבת זיי צו-ריקגעשיקט קיין קאנאדע.

די באאמטע דא זוכן אונטער דעם פאל.

באריכט וועגן רעגירונגס פארהאנד-לונגען מיט אראבער געלייקנט

ירושלים, אפר. 27 (איטא). — דא קאן מען ניט פארשטיין דעם באריכט פון לאנ-דאן, אז דער קאלאניאלער אפיס האט דער-קלערט אז גלייכצייטיק מיט די פארהאנד-לונגען מיט דער אידישער אגענטור ווערן אויף אנגעפירט פארהאנדלונגען מיט די אראבער אין פאלעסטינע. דער פאקט איז, אז דער הייר-קאמישאנער פארט אפ דעם מיטווארך קיין לאנדאן אויף א חודש צייט צו זיין טאטערס חתונה, בעת דער הויפט סעקרעטאר יאנג האט אין א דערקלערונג צו דער ״איטא״ געזאגט, אז קיין שום אינפארמאציע קאן ניט ארויסגעגעבן ווערן בנוגע דער רעגירונגס פארהאנדלונגען דא מיט די אראבער.

די אראבישע עקזעקוטיווע האט דער-לייקנט אז זיי זאלן דארטן שיקן א דעלעגאציע.

ווארשע, אפר. 27 (איטא). — די פאר-פלייצונגען אין דער ליינג פון דעם טייך דווינע, ווייליע און אנדערע טייכן ווערן ערנסטער. די עלעקטרישע סטאנציע פון דער שטאט ווילנע איז אונטער׳ן וואסער, און די גאנצע שטאט איז אין דער פינסטער.

עס ווערט אפיציעל געטעלדעט, אז 372 פאמיליעס, פון 1,550 נפשות, האבן אין ווילנע געמוזט אנטלויפן פון זייערע הייז מען, און פיר זיינען אונעקגעטראגן גע-ווארן די וואסערן.

דאס שטעל דרוזשא, אין ווילנער ריי-ן, איז שוואר געטראפן געווארן. 140 הייזער זיינען פארפלייצט געווארן, און די גאנצע באפעלקערונג איז זיך צעלאפן.

ביים שטעטל לעאנפאל, אויפ׳ן טייך דאגינע, אין דער טייך ארויס פון די בערגן פארדערבקדיק א שטח פון צוויי קילאמעטער פונם׳ בערגע. דאס באדפלאץ דרוזשקעניקי איז אונטער׳ן וואסער. די עלעקטרישע סטאנציע אין אשמאני איז פארטרונקען געווארן.

דאס שטעטל דיסנע, אינ׳ם ווילנער ריי-ן, איז אינגאנצן פארפלייצט געווארן פונ׳ם טייך דווינע. די באפעלקערונג, וואס איז אין דער איבערוועגנדיקער מערהייט א אידישע, איז זי הצעלאפן, איבערלאנ-דיק אלץ אין זייערע הייזער אויף נאסס באראס. דאס וואסער מאכט א תל פון די הייזער און מעבל.

די וואסערן הויבן זיך דערווייל, און די

״דאָס אידישע וואָרט״ וועט דורכפירן אנקעטע צו באשטימען דעם מצב פון אידישער דערציאונג

די פראגע פון אידישער דערציאונג פארן וואקסנדיקן אידישן דור איז ביי היינטיקן טאג דאס וויכטיקסטע קולטור-רעלע פראבלעם פון אמעריקאנער אידנ-טום, אין נאטירלאך אויף פונ׳ם מערב קאנאדער אידנטום.

צו באשטימען מער-ווייניקער גענוי וואו מיר האלטן דא אין ווייניפעג אין דער היינזיכט, האט די פארוואלטונג פון ״דאס אידישע וואָרט״ באשלאסן דורכצופירן אן אנקעטע צווישן דער אידישער באַ-פעלקערונג פון שטאט אין אזוי אויסגע-פיגען וויפיל קינדער קריגן א אידישע דערציאונג אין די היגע אידישע לערן-אנשטאלטן, ווייל קרינן אזא דערציאונג פריוואט און וויפיל קרינן גאר ניט קיין אידישע דערציאונג, און וואס זיינען די אורזאכן פארוואס געוויסע עלטערע קלייבן אויס א באשטימטן טיפ לערן-אנשטאלט אדער פארוואס אנדערע געפינען אינגאנ-צען ניט פאר נויטיק צו גיבן זיערע קינדער קיין אידישע דערציאונג.

פון דעם שטאנדפונקט פון פולער אינ-פארמאציע וועגן דעם עניין איז נאטירלאך אויף זייער וויכטיק צו וויסן וואס פאר א אידישע באטעליגונג אין דער אידישער דער היים, — וועלכע שפראך ווערט גערעדט פון די עלטערן צווישן זיך און מיט זייערע קינדער, וועלכע אידישע צייטונגען ווערן געליעזענט אין דער היים אין אידיש, העברייאיש אדער ענגליש ווערן געליעזענט אין דער היים אידישע באפעלקערונג, וואס איז שוין אזוי טויזנט זלאטעס צו העלפן די פארפלייצונג קרבנות, און די דזשאינט דיסטריביושאן קאמיטע איז אויך געבעטן געווארן צו גע-בען איר הילף.

ריגע, אפר. 27 (איטא). — די פאר-פלייצונגען האבן אנגענומען א ריזיקן מאס-שטאב, און א סך אידישע שטעטלאך אין לאטווע זיינען זייער שווער געטראפן גע-וואָרן. אויסער רעזשיצע זיינען פארטרוי-קען געווארן אויף פרידריכשטאט און קרעפלאווא. אין פרידריכשטאט זיינען אי-בער הונדערט זייער פארטרוגען גע-וואָרן, און שיפלאך רעטן די היוז זאכן וואו עס לאזט זיך נאר. דר פליכטלינגען האבן זיך אויסבאהאלטן אין שול וועלכע איז איבערגעפאקט מיט די פרבנות פון דער פארפלייצונג.

גריווע, א פארשטאט פון דווינסק, איז אויך פארפלייצט געווארן.

פרוי געבאָרן אין די שטאטן דעפאָר-טירט פון די שטאטן קיין קאנאדע

פארטמענט פון דעטראיט.

לעצטע וואָך, דערציילט די פרוי, האט זי נעקראגן א באפעל אויסצופארקויפן גלייך וואס זי האט, ווייל אויף מארגן וועט זי דעפארטירט ווערן קיין קאנאדע. אויף מארגן האט מען זיי מאקע איבערגעפירט איבער דער גרעניץ, אבער אויף דער קא-נאדער זייט האט מען זיי פארהאלטן, ווייל ביי די קינדער זיינען ניט געווען צוגע-שטעלט קיין פאפן. מען האט זיי צוריק-גענומען קיין דעטראיט, צוגעשטעלט פאפן די קינדער, געהאלטן זיי איבער א נאכט אין א נאכט הויז און דעם שבת זיי צו-ריקגעשיקט קיין קאנאדע.

די באאמטע דא זוכן אונטער דעם פאל.

פארוויפן מאס-מיטינג צו פראָטע-סטירן קעגן סקול באַרד באשלוסן

ערשטע מאסן-פארזאמלונג היינט אוונט אין אוקראינער לייען-זאל — נארט-ענד רייטפייערס אסן באשליסט צו באקעמפן באשלוסן צו שניידן שול-באדזשעט

די נארט-ענד רייט-פייערס אסן. האט באשלאסן אנצופאנגען א קאמף קעגן די אנטלטדיקע באשלוסן פון דער הינער ״סקול באַרד״ צו שניידן די שול באדזשעט. באוונדערט קעגן דעם באשלוס צו רעכענען הונדערט דאלאר שכר-למוד פאר גרייד 12 און דעם באשלוס אפצושאפן פריע טעקסט ביכער אין גרייד 7 און 8.

מיט דעם צוזעץ וועלן א צאל מאסן-פארזאמלונגען פארגרוזן ווערן אין דער נארט-ענד כדי אויפצוקלערן דעם עולם די באדייטונג פון די דאזיקע באשרייבונ-גען און באוועגן אים צו פארערן פונ׳ם סקול באַרד צוריקצוציען די באשלוסן.

די ערשטע מאסן-פארזאמלונג ווערט פארגרוזן היינט (מאנטאג) אין אוקראי-נער לייען-זאל, פלאָרא און מעקענזיי, א

קרויט און מערן אויסגעשלאָסן פון די ספעציעלע הויכע טאריפן

אטאוואַ, אפר. 27. — די ספעציעלע טאריפן ארויפגעלייגט אויף גרינוואַרע אימ-פארטירט קיין קאנאדע ווערן צוריקגעצויגן פון קרויט און מערן, ווי מר. ריקמאן, מי-ניסטער פון אינערלאכע הכנסות, האט גע-מלדן. די צוריקציאונג נייט אריין אין קראפט מאי 1טן.

די פרייז פון טאריף צוזעקן אויף קרויט איז געווען באשטימט 3 סענס א פונט, און אויף מערן — 6 און 8 סענס א פונט, אפ-הייניק פונ׳ם סעזאן פון יאר. איצט אבער וועלן די טאריפן באשטימט ווערן לויט די פאקטישע מארק פרייזן, און ניט דורך קינסטלאכער אפשאצונג.

די צוריקציאונג פון די ספעציעלע טא-ריפן איז ווארשיינלאך בלויז א ציימוויי-ליקע, און די טאריפן וועלן סמתמא ווידער געהעכערט ווערן, ווען דער קרויט און מערן סעזאן אין קאנאדע וועט אנקומען.

די ספעציעלע טאריפן אויף אנדערע גרינ-ציינ, ווי עס איז שוין אנאנסירט געווארן, פארבלייבן אין קראפט.

דער מיניסטער האט אויף צוריקגעצויגן די ספעציעלע טאריפן אויף בעבלאך און ארבעס פאר זרעיה צוזעקן.

פארוויפן מאס-מיטינג צו פראָטע-סטירן קעגן סקול באַרד באשלוסן

ערשטע מאסן-פארזאמלונג היינט אוונט אין אוקראינער לייען-זאל — נארט-ענד רייטפייערס אסן באשליסט צו באקעמפן באשלוסן צו שניידן שול-באדזשעט

די נארט-ענד רייט-פייערס אסן. האט באשלאסן אנצופאנגען א קאמף קעגן די אנטלטדיקע באשלוסן פון דער הינער ״סקול באַרד״ צו שניידן די שול באדזשעט. באוונדערט קעגן דעם באשלוס צו רעכענען הונדערט דאלאר שכר-למוד פאר גרייד 12 און דעם באשלוס אפצושאפן פריע טעקסט ביכער אין גרייד 7 און 8.

מיט דעם צוזעץ וועלן א צאל מאסן-פארזאמלונגען פארגרוזן ווערן אין דער נארט-ענד כדי אויפצוקלערן דעם עולם די באדייטונג פון די דאזיקע באשרייבונ-גען און באוועגן אים צו פארערן פונ׳ם סקול באַרד צוריקצוציען די באשלוסן.

די ערשטע מאסן-פארזאמלונג ווערט פארגרוזן היינט (מאנטאג) אין אוקראי-נער לייען-זאל, פלאָרא און מעקענזיי, א

FRI. APRIL 24, 1931.

רזענלאכעס
PERSONAL

לייף אינשורענס
ד האבן א פאליסי און נים וואס
ער וואס, דאס און נים תאבן.
P. A. TEMPLETON
807 Electric Railway Chambers
Phone 89 688

טייפרייטערס
ס סייל, רעמינגטאן, אנדערוואוד.
וואודסטאק און א. וו.
T. A. WEIR
Ph 28 800 247 Notre Dame

אפיס פרניטשור פארלאנגט
פאר מזומן געלט.
KILSHAW'S
Auctioneers
Canada Bldg. Phone

AACTIVE MESSENGER TRANSFER
פורניטשור געמופט
PH. 26 062 121 ALBERT

אנד הענד קעש רעזשיסטערס
יר זוכט א גוטן סעקאנד הענד
רדזשיסטער, קומט און זעט אונזער
טאק פון נענוצטע רעזשיסטערס
ר ספעציעלע ניי-עריקע פריין,
טערמינגס. קיין אינטערעסט. אזן
רעזשיסטער איז גאראנטירט.
PHONE 86 293 354 DONALD
THE NATIONAL CASH REGISTER COMPANY OF CANADA, LTD.

לט געוואלט הערן פון אימיצן ווער
ים קיין נין יארס מיט אן אוטאמ-
אין יוני מאנאט, איך וועל באצאל
חלק הוצאות. זיך ווענדן צו דאס
וואָרט באקס 5414.

א. קרענדל
געמט אן
אטע העברייאישע לעסאנס
606 סעקיקרק עוועניו

עפט געלעגענהייט
Business Opportunities

רטמענט בלאק, 23 סוויטס, יער-
רענט $11,400. וועט נעמען אין
ים צו א פרייז פון $40,000.
רטמענט בלאק, 8 סוויטס, יערלא-
נגט $4,380. וועט אנגענומען אין
ים שטאטע פון פארנט אינ׳ם
וועט.
דאס אלע פארטן סטאר ביזינעס.
SCOTT REALTY CO.
11 C.P.R. Office Bldg. Phone

ווהייס ווייזן סטאר, בוטשער און
, טוט פון $1,200 ביז $1,500 א
ביזינעס. פיקסשורס $1,000.
$1,200. מיט זעקס לייווינג רומס.
רענט. זיך ווענדן צו
W. J. SCHADEK & CO. LTD.
311 McIntyre Block Phone

פארנטן
FOR RENT

ון פולי מאדערן הויז. עלעקטרישע
ווייערינג, סטייב, נאעגט אין נארט
עט $30.
ום פולי מאדערן הויז, קאטידראל
, רענט $40.
5 רום באנגאלאָ, מיט סאן רום,
.ענערמאן עוועניו.
ום סוויט אויף סעלקירק עוועניו,
ווייקינס סט., $40.

ערלמאן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone

רענגטן א שיינעם דריי רום סוויט
לסיק אפארטמענט, מעסיקע רענט.
נגרן צום קערטייקער, סוויט ״די״,
אן 56.668

רענגטן א דריי רום סוויט אין א
באנגאלאָ. פאר א קאפל אן קינדער.
ענדן פון 9 ביז 12 פרי אדער אין
אין 421 סאלדזיש עוועניו.

רענגטן וועראהויז ספיים מיט טרע-
ן אפסיליטעט, צו זייער א מעסיקן
זיך ווענדן אין 24 דערבי סטריט.

פארענגטן 3 רומס מיט א באד,
ר שיינע און גרויסע רומס, אפ-
רס. פריוואטער אריינגאנג, אין
סטעלא עוועניו. זיך ווענדן אין
פלארא עוועניו.

רענגטן צוויי שיינע רומס דאונ-
ס, אין מאדערנער הויז, מיט טעלע-
און אלע באקוועמלאכקייטן. פאר א
פאלק אדער סינגל. זיך ווענדן אין
אלפארד עוועניו, טעלעפאן 55.976

רענגטן 5 רומס און קיטשענעט דאון
ס. פריוואטער אריינגאנג, מיידל
ס, פרענטש טירן, הייסע וואסער
יצונג. זיך ווענדן אין 97 אייקינס
ס. טעלעפאן 52.646

רענגטן א 3 רום סוויט, עלעקטרי-
אויוון, הייסע וואסער. טעלעפאן
לייריק, 460 סעלקירק עוועניו.

רענגטן א שיינע געפארנישטע רום,
ן וואסער, נוצן דעם טעלעפאן. זיך
אין 330 קאמודראל עוועניו, טע-
ן 51.243

ערוואר אפארטמענטס
ער נארט מיין און קאלדוויש. גרויס
רום סוויטס, פון $47.50 ביז $55.
עלעקטריק רעפרידזשריישאן.
רט צום קערטייקער 55.175 אדער
ו רענטאל איידזשענטס
THE EMPIRE LOAN CO.
Phone 26 365

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאָס אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

די אמענדמענטס צום בירגערשאפט געזעץ

די אמענדמענטס צום בירגערשאפט געזעץ, פאָרגעשלאָגן אין פעדעראלן הויז פונ'ם שטאטס־סעקרעטאר, סי. ה. קאהאן, וועלן זיכער אויפגענומען ווערן מיט צופרידענהייט פון אלעמען.

די אמענדמענטס באציען זיך אויף געוויסע בירגערשאפט רעכט פון פרויען. וואָס ווערן ניט באשיצט ווי אויף געוויסע בירגערשאפט רעכט פון דעם אלטן געזעץ, און ווי מר. קאהאן דערקלערט, איז ער באוואוינג געווארן אריינצוטראָגן די אמענדמענטס צוליב די נייע נאטוראליזאציע געזעצן פון די פאראייניקטע שטאטן, וואָס שטעלן אזוינע אין א שלעכטער לאגע די קאנאדער פרוי וואָס הייראט אן אמעריקאנער בירגער.

די נייע נאטוראליזאציע געזעצן אין די שטאטן גלייכן אויס די פרוי אין אירע בירגערשאפט רעכט מיט'ן מאן, און דאָס הייסט איינגנטלאך, אז די פרוי ווערט ניט אוטאָמאטיש קיין אמעריקאנער בירגערן (אויב זי איז אן אויסלענדערן) דורכדעם וואָס זי הייראט אן אמעריקאנער בירגער. מען דארף נאטירלאך ניט חושד זיין אז זיי האבן דאָס געטאן צוליב דעם כבוד פון דער פרוי פון פון א געפיל פאר איר גלייכבארעכטיקונג. — דאָס איז גיכער געטאן געווארן ווי א מיטל צו אנטמוטיקן אמעריקאנער בירגער צו הייראטן אויסלענדישע פרויען און ברייגנען זיי דערנאך אין לאנד אויסער דער קוואטא. ניט רעכענענדיק זיך מיט דעם אימיגראציע דעפארטמענט און מיט די געזעצן וואָס באשרייבן די איינוואנדערונג . . . דאָס איז איינגנטלאך געווען אן אימיגראציע באשרייבונג געזעץ.

אבער אזוי לאנג ווי פרויען פון אמעריקאנער בירגער בכלל זיינען אריינגעלאָזן געווארן אין לאנד אויב זיי האבן נאר דערפילט אלע אנדערע אימיגראציע פאָדערונגען, האָט זיך די ווירקונג פון דעם דאָזיקן געזעץ זייער ווייניק געפילט. א באזונדערס קליינע שייכות האָט דאָס געהאט צו קאנאדער געבארענע פרויען, אזוי לאנג ווי די אימיגראציע פון קאנאדער געבארענע איז ניט געווען באשריינקט, און א קאנאדער פרוי וואָס האָט געהייראט אן אמעריקאנער בירגער האָט געקאָנט פריי אריינפאָרן אין די שטאטן.

איצט אָבער, אונטער'ן אויסרייד פון דער ארבעטסלאָזיקייט, האָבן די שטאטן אויף אן אדמיניסטראטיוון אופן פאקטיש פארמאכט די גרעניץ פאר אימיגראנטן פון קאנאדע. בעת קאנאדע היט איר גרעניץ קעגן איינגעלאָזן וואנדערטע פון די שטאטן.

עס קומט איצט אויס אזוי, אז א קאנאדער בירגערן וואָס הייראט אן אמעריקאנער ווערט ניט אריינגעלאָזן אין די שטאטן, ווייל זי ווערט מיט איר הייראט ניט קיין אמעריקאנער בירגערן. און אויב איר גרעניץ איז בערקרייצן די גרעניץ אין די שטאטן, וועט זי דערנאך ניט אריינגעלאָזן ווערן צוריק קיין קאנאדע. ווייל אין די אויגן פונ'ם קאנאדער געזעץ ווערט זי שוין באטראכט ווי אן אמעריקאנער בירגערן.

דער וויכטיקסטער פונקט פון מר. קאהאנס אמענדמענט באציט זיך אויף אָט די קאנאדער בירגערנס וואָס הייראטן אויסלענדער. ער באשטימט, אז אזעלכע פרויען זאָלן פארבלייבן קאנאדער בירגערנס, סיידן זיי זענען אוטאָמאטיש אן די בירגערשאפט פונ'ם מאן. דאָס הייסט, ווען א קאנאדער בירגערן הייראט אן בירגער פון א לאנד וועמעס געזעצן פארוואנדלען זי אוטאָמאטיש אין א בירגערן פון יענעם לאנד דורך הייראט (א פוילישן בירגער, למשל). פארלירט זי איר קאנאדער בירגערשאפט. ווען אָבער זי הייראט א בירגער פון די שטאטן, וועמעס געזעצן גיבן איר ניט די בירגערשאפט פונ'ם לאנד דורך הייראט, פארבלייבט זי א קאנאדער בירגערן.

אפשר פון אן אבסטראקטן שטאנדפונקט פונ'ם פרינציפ פון פרויען גלייכבארעכטיקונג איז דער אמעריקאנער געזעץ וועגן פרויען בירגערשאפט דער גערעכטערער. אָבער דער געזעץ ווערט אויסגענוצט אויף צו ברעכן פאַמיליעס, און דער קאנאדער געזעץ, באזונדערס ווי ער וועט איצט אמענדירט ווערן, איז זיכער דער מער מענשלאכער.

פרעמיער בענעטס אָפּשאצונג פון דער לאגע אין מערב קאנאדע

פרעמיער ר. ב. בענעט איז בכלל א מענש וואָס ציט פאר מעשים צו ווערטער. ער רעדט דערפאר גאנץ ווייניק, און מען האָט אים פאקטיש ניט געהערט אין הויז פאר זעקס וואָכן נאָכאנאנד. ווען ער זאָגט שוין עפּעס, הערט מען זיך דערפאר זייער אויפמערקזאם צו צו אים. באזונדערס ווען ער ווערט פארערעכנט פאר א מענשן וואָס רעדט דירעקט צו דער זאך, אן דיפּלאָמאטישע דריידלאך, — וואָס אויפ'ן לונג, דאָס אויפ'ן צונג.

דערפאר האָט עס געמאכט אזא שטארקן רושם זיין רעדע אין פאר־לאמענט לעצטע וואָך, אין וועלכער ער האָט פאקטיש אָפּגעלייקנט אז עס הערשט א וועלכער ס'איז באדייטנדיקער קריזיס אין דער וועסט און אז די באפעלקערונג פון מערב קאנאדע ליידעט וועלכע ס'איז נויט.

דעם פרעמיערס שילדערונג פון דער לאגע איז באמת געווען אויסער־געוויינלאך אָפּטימיסטישׁ. וואָס ער אָבער באשריינקט זיינע אָפּטימיסטישע ווערטער בלויז אויף מערב קאנאדעס עקאָנאָמישער פעסטקייט בכלל און אויף אירע אויסזיכטן אויף דער צוקונפט. וואָס מען זייער ווייניק געקאָנט אויסזעען קענן דעם. ער האָט אָבער געלייקנט, אז די וועסט פילט איצט שטארק דעם דרוק פון דער דעפרעסיע און ער האָט באהויפּטעט, אז פאלן פון פאקטישער נויט זיינען א גרויסע זעלטנהייט, — בעת מיר דאָ אין מערב קאנאדע פילן אויף אונזערע אייגענע פלייצעס די שווערע לאסט פון דעם קרי־זיס און בעת אונזערע שווערע דערפארונגען לייקענען לחלוטין אָפּ דעם פרע־מיערס אָפּטימיסטישע באהויפּטונגען.

דעם פרעמיערס רעדע האָט דערפאר ארויסגערופן דערשטוינונג און אומצופרידענהייט אין דער וועסט. עס קומט אויס, אז באלד ווי דער פרעמיער אנערקענט ניט אז עס הערשט דאָ א דרינגנדיקע לאגע, זיינען דאָ קליינע האָפענונגען אז די רעגירונג זאָל עפּעס טאָן צו פארלייכטערן די לאגע.

מיר זיינען אָבער געגוינט צו גלויבן, אז פרעמיער בענעט איז ניט אזוי אומבאקאנט מיט דער לאגע אין דער וועסט, און אז בלויז אונטער'ן איינפלוס פון אן אויפרעגונג האָט ער געזאָגט מער ווי ער האָט געוואָלט זאָגן. עס האָבן אים פשוט ארויסגעבראכט פון די כלים די שטענדיקע טענות און תביעות פון די אָפּאָזיציאָנעלע מיטגלידער פון דער וועסט, און וועלנדיק זאָגן זיי אז זיי טרייבן איבער די קריטישע לאגע פון דער וועסט, איז ער דער־ווייל ארויסגעפאלן אין א גוזמא'דיקן טאָן אין דער פארקערטער ריכטונג.

דאָס ווייזט אונז בלויז, אז אפילו פארזיכטיקע און מיושב'דיקע מענשן קאָנען זיך אין דער היץ פון א דעבאטע פארלירן און זאָגן זאכן וואָס זיי מיי־נען ניט און וואָס זיי וואָלטן ניט געדארפט זאָגן.

אנב האָט מר. מאקענזי קינג, ווען ער איז געווען פרעמיער, איינמאָל אויך אויסגערעדט זיך א וואָרט. וואָס האָט אים דערנאך טייער געקאָסט אין די וואלן. דאָס איז געווען זיין באַרימט געוואָרענער אויסדרוק: "קיין ניקל צו די מאָרי רעגירונגען". וואָס ער האָט געזאָגט, דאכט זיך, ווען ער האָט זיך אָפּגעזאָגט פון געבן פעדעראלע הילף צו פראָווינצן צו באקעמפן אר־בעטסלאָזיקייט.

דערויף האָבן די אלטע אידישע חכמים געזאָגט: "חכמים, הזהרו בדבריכם". — פירער דארפן זיין זייער פארזיכטיק מיט זייערע ווערטער . . .

אנדריי מאָרוא דער באַרימטסטער פראַנצויזישער שריפטשטעלער
א הייסער איד

(א בריוו פון פאַריז)

(ספּעציעל פאַר ד. א. וו. דורך "איטא")
פון י. שעכטמאַן

אין דער מאָדערנער פראַנצויזישער ליטעראַטור איז שווער צו געפינען א שריפט־שטעלער, וואָס זאָל זיין מער פּאָפּולער, געשעצט און געליבט, ווי אנדריי מאָרוא. ער געהערט צו די ווייניקע גליקלאָכע שריפטשטעלער, וועלכע געניסן אין א גלייכער מאָס די אנערקענונג סיי פון דער קריטיק און סיי פון דעם לייענער־עולם. דאָס קומט פאר ניט אפט, אלס א כלל, גייען זיך די מיינונגען פון די קריטיקער און פון דעם ברייטן לייענער־עולם טיף פאַנאַנדער. די קריטיק ליובט נירטע, טיף־זיניקע שריפטשטעלער, און דער עולם האָט זיין געשמאק און קויפט און לייענט ביכער, וועלכע זיינען ניט נושא־חן ביי די קריטיקער, וואָס האָבן אָבער א דערפאָלג ביי דעם דורכשניטלאָכן לייענער. אנדריי מאָרוא האָט קיינמאָל ניט געליטן פון אָט דעם דאָזיקן סכסוך. ער איז אין א גלייכער מאָס דער ליבלינג פון די שטרייענדסטע פראַנצויזישע קריטיקער און פון די לייענער. און זיין פּאָפּולאַריטעט האָט דער דערוואַרבן, ניט נאָכגעבנדיק אפילו אויף א האָר דער וואוילגעראָטענער. דעם ביליקן געשמאק פון דעם לייענער־המון. ער איז געבליבן דאָס, וואָס ער איז: איינער פון די פיינסטע, ראַפינירטסטע, גייסט־רייכסטע שריפט־שטעלער אין דער מאָדערנער פראַנצויזי־שער ליטעראַטור. אין דאָך איז שווער צו געפינען אין די לעצטע 10־12 יאָר א שריפטשטעלער, וועמעס ווערק זאָלן האָבן א גרעסערן טיראַזש און וואָס זאָל אין דער זעלביקער צייט געהערן צו דער "עליטע" פון דער פראַנצויזישער גייס־ט קער וועלט.

ווייל אנדריי מאָרוא איז ניט א מאָרים דעקאָבראַ, ניט א וויטקאָר מאַרגאַרים און אפילו ניט א פּיער בענוא. ער שרייבט ניט אויף סעקסועלע טעמעס, זיינע ראָ־מאַנען זיינען ניט קיין אוואַנטיור־ראָמאַנען; ער רייצט ניט די אומגעזונטע אינ־סטינקטן פון זיין לייענער. זיינע טעמעס זיינען ערנסט, זיין סטיל איז פיין און אויסגעאַרבעט, — און דאָך לייענען זיך זיינע ביכער מיט א געשפּאַנטער ליידנ־שאַפטלאַכקייט, ווי א ראָמאַן. אין דעם כע שריפטשטעלער, וועלכע געניסן אין א גלייכער מאָס די אנערקענונג סיי פון דער קריטיק און סיי פון דעם לייענער־עולם. דאָס קומט פאר ניט אפט, אלס א כלל, גייען זיך די מיינונגען פון די קריטיקער און פון דעם ברייטן לייענער־עולם טיף פאַנאַנדער. די קריטיק ליובט נירטע, טיף־זיניקע שריפטשטעלער, און דער עולם האָט זיין געשמאק און קויפט און לייענט ביכער, וועלכע זיינען ניט נושא־חן ביי די קריטיקער, וואָס האָבן אָבער א דערפאָלג ביי דעם דורכשניטלאָכן לייענער. אנדריי מאָרוא האָט קיינמאָל ניט געליטן פון אָט דעם דאָזיקן סכסוך. ער איז אין א גלייכער מאָס דער ליבלינג פון די שטרייענדסטע פראַנצויזישע קריטיקער אפילו אויף א האָר דער פּאָלאַריטעט אין דער דערוואַרבן, ניט נאָכגעבנדיק אפילו אויף א האָר דער וואוילגעראָטענער. דעם ביליקן געשמאק פון דעם לייענער־המון. ער איז געבליבן דאָס, וואָס ער איז: איינער פון די פיינסטע, ראַפינירטסטע, גייסט־רייכסטע שריפט־שטעלער אין דער מאָדערנער פראַנצויזי־שער ליטעראַטור. אין דאָך איז שווער צו געפינען אין די לעצטע 10־12 יאָר א שריפטשטעלער, וועמעס ווערק זאָלן האָבן א גרעסערן טיראַזש און וואָס זאָל אין דער זעלביקער צייט געהערן צו דער "עליטע" פון דער פראַנצויזישער גייס־ט קער וועלט.

אנדריי מאָרוא איז ניט א מאָרים דעקאָבראַ, ניט א וויטקאָר מאַרגאַרים און אפילו ניט א פּיער בענוא. ער שרייבט ניט אויף סעקסועלע טעמעס, זיינע ראָ־מאַנען זיינען ניט קיין אוואַנטיור־ראָמאַנען; ער רייצט ניט די אומגעזונטע אינ־סטינקטן פון זיין לייענער. זיינע טעמעס זיינען ערנסט, זיין סטיל איז פיין און אויסגעאַרבעט, — און דאָך לייענען זיך זיינע ביכער מיט א געשפּאַנטער ליידנ־שאַפטלאַכקייט, ווי א ראָמאַן. אין דעם כע שריפטשטעלער, וועלכע געניסן אין א גלייכער מאָס די אנערקענונג סיי פון דער קריטיק און סיי פון דעם לייענער־עולם. דאָס קומט פאר ניט אפט, אלס א כלל, גייען זיך די מיינונגען פון די קריטיקער און פון דעם ברייטן לייענער־עולם טיף פאַנאַנדער. די קריטיק ליובט נירטע, טיף־זיניקע שריפטשטעלער, און דער עולם האָט זיין געשמאק און קויפט און לייענט ביכער, וועלכע זיינען ניט נושא־חן ביי די קריטיקער, וואָס האָבן אָבער א דערפאָלג ביי דעם דורכשניטלאָכן לייענער. אנדריי מאָרוא האָט קיינמאָל ניט געליטן פון אָט דעם דאָזיקן סכסוך. ער איז אין א גלייכער מאָס דער ליבלינג פון די שטרייענדסטע פראַנצויזישע קריטיקער אפילו אויף א האָר דער פּאָלאַריטעט אין דער דערוואַרבן, ניט נאָכגעבנדיק אפילו אויף א האָר דער וואוילגעראָטענער. דעם ביליקן געשמאק פון דעם לייענער־המון. ער איז געבליבן דאָס, וואָס ער איז: איינער פון די פיינסטע, ראַפינירטסטע, גייסט־רייכסטע שריפט־שטעלער אין דער מאָדערנער פראַנצויזי־שער ליטעראַטור. אין דאָך איז שווער צו געפינען אין די לעצטע 10־12 יאָר א שריפטשטעלער, וועמעס ווערק זאָלן האָבן א גרעסערן טיראַזש און וואָס זאָל אין דער זעלביקער צייט געהערן צו דער "עליטע" פון דער פראַנצויזישער גייס־ט קער וועלט.

דער ערשטער ביכער פון אנדריי מאָרוא (זיין ראָמאַן פון דער צייט פון דער פראַנ־צויזישער רעוואָלוציע "ניט קיין מלאך און ניט קיין חיה", זיין האלב אויטאָביאָגראַ־פישער ראָמאַן "בערנאַר קעגנע") האָבן קיין באזונדערס גרויסן דערפאָלג ניט גע־האט. זיין שריפטשטעלערישע קאריערע האָט אנדריי מאָרוא געמאכט מיט זיינע "ענגלישע" ווערק: מיט זיין בוך "דאָס שוויגן פון קאַלאַנעל בראַמל", מיט זיין פּאַרטזעצונג פון דעם בוך "די רייד פון דר' אַ'רייד" און מיט די ביאָגראַפיעס פון שעלי און דיזראעלי. אין די דאָזיקע ווערק האָט אלעמען פאַרוואונדערט און פארכאפּט די באמת איבערמענשלאכע אינטואיציע מיט וועלכער אנדריי מאָרוא האָט פארשטאנען די פאַרבאַרגנסטע הויפּט שטריכן פון דעם ענגלישן נאציאָ־נאלן כאַראַקטער. עס איז באמת איצט שוין ניט מעגלאך צו פארשטיין דעם ענגלישן פאָלק און זיינע פירער אָן די ביכער פון אנדריי מאָרוא. און אויך פאר דעם אינערלאכן צווינסטיגן קאַמף, וועלכן דעם ווי אזוי מען קאָן און מען מוז אָפּשאצן די נאציאָנאלע איינגשאפטן פון דער ענגלישער מענטאַליטעט — זיינען די ווערק פון אנדריי מאָרוא אן אמת'ער אוצר. אין דער פראַנצויזישער ליטעראַ־טור איז דאָס דער ערשטער געלונגענער פּרואוו זיך אריינצוטראַכטן אין א פרעמדער נאציאָנאלער פּסיכאָלאָגיע, צו באגרייפן אן ריכטיק אָפּצושאצן שטריכן פון א פרעמדן נאציאָנאלן כאַראַקטער. בכלל זיינען די פראַנצויזן אויף דעם גע־ביט אויסערארדענטלאך אויבערפעלאך און קורצזיניק. די ביכער פון אנדריי מאָ־רוא זיינען געווען אן אמת'ע אנטדעקונג פאר דער פראַנצויזישער ליטעראַטור.

אנדריי מאָרוא איז א איד. יאָרן לאנג דער צאַלריכער מחנה פון פראַנצויזיש אידישע אסימילאַטאָרן, וואָס באהאלטן זייער אידישקייט און וואָס זיינען שטאָלץ נאר מיט'ן נאמען "פראַנצויז". אין משך פון די לעצטע יאָרן האָט אָבער אנדריי מאָרוא זיך מיפּער ארייננעטראַכט אין זיין אייגענעם "איך" און ער האָט רעווידירט זיין פריערדיקע אויבערפלעכלאכע באציאונג צו זיין אר־דישקייט. מיט א גאנץ קורצער צייט צו־ריק האָט ער געהאט א געשפּרעך מיט א קאָרעספּאָנדענט פון אן אמריקאַניש־אידישער צייטשריפט, און אין אָט דעם געשפּרעך זעען מיר שוין א גאנץ נייעם מענשן, וועלכער באהאלט ניט זיין אידי־שע אפּשטאמונג און וועלכער איז שטאָלץ מיט איר. אין זיין משפּחה איז אמת גע־ווען א ביימישונג פון ניט־אידישער בלוט און ריין געגעלאָגיש איז ער נאר אויף 4.5 א איד, אָבער — און דאָס באטאָנט מאָרוא אויסדריקלאך — "מיט דעם האַרצן און מיט דער נשמה" איז ער א איד אויף אלע הונדערט פּראָצענט.

מאָרוא באגונגט זיך ניט מיט דער דאָזיקער סענסאַציאָנעלער אלגעמיינער דעקלאַראַציע. ער פּרובירט אויף צו דער־קלערן, פאַרוואָס פילט ער זיך אלס א איד, און די דערקלערונג עפּענט עס גראָד איז דעם נאנצן כאַראַקטער פון זיין לי־טעראַרישן שאפן, אין זיין מענטאַליטעט, אין דאָס אלץ פילט ער די שטים פון זיין אָפּשטאמונג, זיין אידישע יחוסה.

— אונזערע טראַדיציעס, אונזער קול־טורעלע אטמאָספערע, אונזער גרויסאַר־טיקע נעשיכטע, — דערקלערט מאָרוא, — דאָס אלץ איז ניט א באַ־שטימטע אמת'מטע אַפּגעשטאָרבענע אידישקייט, א באשטימטע "פילאָסאָפיע", מיט וועלכער ער קאָן זיך ניט צושיידן. איך בין, למשל, איבער־צייגט אין דעם, אז מיין שאפן האָט די זעלביקע כאַראַקטעריסטישע שטרייכן, וואָס עס האָבן אויף אנדערע אידישע שריפטשטעלער.

("איטא")

ביים ארז הערצל

פון ח. ל. חריפאי

איר ווייסט דאָך מסתמא, אז ביי דער סאַנאַטאָריע אין מוצא האָט הערצל מיט יאָרן לאנג צוריק פאַרפלאַנצט א צעדער־בוים. דערפון נעמט זיך אויף דער נאָמען "אַרזה", וואָס די סאַנאַטאָריע טראָגט. אין דער מלחמה צייט האָבן זיך דאָ אראַ־בער נוקם געווען אין דעם בוים, וואָס דער אידישער נישט געקרוינטער מלך האָט פאַרפלאַנצט. זיי האָבן אים אפּגע־זעגט, היינט שטעקט ער פון דער ערד ניט מער ווי אויף איין מעטער — אן אנדענקונג אויף דעם וואָס איז געווען אמאָל.

נאָר געקומען זיינען פרישע און יונגע כחות און האָבן דעם בוים געבראכט צו תחית המתים. נייע בוימער האָבן זיי ארום אים פאַרפלאַנצט, א סאַנאַטאָריע מיט אלע באקוועמלאכקייטן האָבן זיי לעבן אים אויפגעשטעלט — און הערצל'ס נייסט לעבט אין די הערצער פון פילע־פילע.

אהער האָב איך זיך פאַרקליבן אויף א פאַר שעה. נישטא קיין שטאָט, נישטא קיין טומל — איך רו, בלומר'שט, אָפּ! און די מעשה איז נאָר א פּשוט'ע. איר קאָנט דאָך מסתמא זאַלכאַנוסקין פון נחלל — איך בעט אז איר זאָלט אים ניט דערציילן אז איך האָב אים דער־מאָנט; ער האָט מיך פאַרשוואָרן, איך זאָל זיין נאָמען אין די ציטונגען נישט דערמאָנען — ווער קאָן דאָס אים נישט? צוויי אָן צוואַנציק יאָר אין לאנד. און די גאנצע צייט ביי ערד ארבעט. מען אייער אין טרינק מילך, וויפיל מיין הארץ גלוסט. די ערד האָט זיך פון מיינעטוועגן אויסגעזעגט. איך האָב אויף אים אויסגעקוקט, אז ביי דער אמת'ן טאקט צום לעבן פונם עמק.

און אז זאַלאַווסקי הויבט אָן צו רעדן פונם עמק, איז דאָ וואָס צו הערן. און וויסן זאָלט איר, אז דער דאָזיקער איד־ליק האָט געגרינדעט גרניה, כנרת און נחלל. די ערד האָט איר ליב אָן א ברעג און אָן א סוף. און ער באַרימט זיך, אז האָט אים אויף ליב.

— אָט — זאָגט ער — האָט זי מיך מכבד געווען מיט סודניצעס (אזא בערע־אנאַדע) — אין העברעאיש הייסט זי תות השדה. נעדיינקסט אין דער היים פריי־לינג צייט? מען קלייבט זיך אויעך אין וואַלד און מען קלייבט סודניצעס. ברר־דער, אוועק די יאָרן. היינט איז עטוואָס אנדערש: ווילסטו סודניצעס, טאָ זיי זיך מטריח און פלאַנץ זיי, און יעס זיי, און וואַסער זיי. אז א מאן האָט ליב די ערד, ענטפערט זיך אויף מיט ליבע.

— הייי־יאָר האָט נחלל פאַרדינט 120 פונט אויף אָט דער דאָזיקער קליינער אנאַדע. די דריי־פיר פונט אויף א מש־פחה זיינען זייער צענץ געקומען.

און ער זעצט פאַר זיין לויבגעזאַנג דעם עמק.

— גלויבט מיר, איך בין רייכער פאַר דיר. איך עס אייער אין טרינק מילך, וויפיל מיין הארץ גלוסט. די ערד האָט זיך פון מיינעטוועגן יהודה — און הערצער קלאַפּן אין טאקט צום לעבן פונם עמק.

און אז זאַלאַווסקי הויבט אָן צו רעדן פונם עמק, איז דאָ וואָס צו הערן. און וויסן זאָלט איר, אז דער דאָזיקער איד־ליק האָט געגרינדעט גרניה, כנרת און נחלל. די ערד האָט איר ליב אָן א ברעג און אָן א סוף. און ער באַרימט זיך, אז האָט אים אויף ליב.

— אָט — זאָגט ער — האָט זי מיך מכבד געווען מיט סודניצעס (אזא בערע־אנאַדע) — אין העברעאיש הייסט זי תות השדה. נעדיינקסט אין דער היים פריי־לינג צייט? מען קלייבט זיך אויעך אין וואַלד און מען קלייבט סודניצעס. ברר־דער, אוועק די יאָרן. היינט איז עטוואָס אנדערש: ווילסטו סודניצעס, טאָ זיי זיך מטריח און פלאַנץ זיי, און יעס זיי, און וואַסער זיי. א מאן האָט ליב די ערד, ענטפערט זיך אויף מיט ליבע.

— הייי־יאָר האָט נחלל פאַרדינט 120 פונט אויף אָט דער דאָזיקער קליינער אנאַדע. די דריי־פיר פונט אויף א מש־פחה זיינען זייער צענץ געקומען.

און ער זעצט פאַר זיין לויבגעזאַנג דעם עמק.

— גלויבט מיר, איך בין רייכער פאַר דיר. איך עס אייער אין טרינק מילך, וויפיל מיין הארץ גלוסט. די ערד האָט זיך פון מיינעטוועגן

אביסל מטריח געווען. איך האָב אויף וואָס איך דאַרף.

— און מיין נישט, אז איך בין נאָר אייער דער גליקלאַכער. אדרבא קום צו־פאַרן אין נחלל, וועסטו זיך איבערצייג־נען, אז די ערד ערהיילט מענשן פון אלע קראַנקהייטן.

— אונזער מחלבה — די מילכיגערייע — טראַגט אונז אריין נישט פיל, אָבער אויף דער הצאה האָבן מיר. ביי אלע־מען איז דאָ א פאַר האַלענדער קי, און אז מען גיט זיי, גיבן זיי אויף. נאָך ביי דער נאָכט שטייען מיר אויף מעל־קען דיר קי — דו האָסט אויף דיין לעבן נישט געפילט, די הנאה, וואָס מען באַ־קומט אין שטאָל איידער די זון גייט אויף.

— אויסגעמאָלקן, אוועקגעשיקט די מילך מיטן מיט דעם אוטאָמאָביל אין חיפה — און דערווייל באווייזט זיך די זון. פריער ווערן רויט די הרי הגלעד. איך בין נישט קיין פּאַעט, אָבער גלויב מיר אויף נאָמנות, איך פיל דאָן, ווי די טבע זאָגט שירה.

אין די יונגע יאָרן האָט אונז אַכ־רהם מאַפּו דערציילט אין "אחבת־ציון" און אין "אשמת שומרון" ווען די דאָ־זיקע ווייטע און דאָך נאָענטע בערג. און נישט ווילנדיק ניט זיך א בלעטער די נע־שיכטע פון דיין לעבן. אָט איז דער תבור, אזא נאָענטער, אזא ליבער. ער ווערט מיר טייערער פון טאָג צו טאָג, ביי זיין צעפּוסנס האָב איך אויפגע־שטעלט מיין נעצעלט.

— און דאָן ווייטער אין פעלד. איצט בייגן זיך די זאַנגען, ווי כוואַליעס אויף דעם ברעג פונם ים. איינן ברויט. מען ווערט פון דעם פעלד נישט נתעשר — אָבער ווייסטו דעם טעם פון דעם ברויט, וואָס דו אליין האָסט געזייט זיינע קער־נער: דו האָסט אים אליין געשניטן, גע־דרעשט און געשטרייט? !

— מיר לעבן און מיר זיינען צופרידן.

און נאָך און נאָך האָט ער מיר דער־ציילט. ער האָט דערציילט ווענן א ניי־עם דור וואָס שטייט אויף אין דעם עמק.

— טיף האָבן מיר געשיקט די וואָרצ־לען אין דער ערד; קיינער וועט שוין אונז פון אָרט נישט דירן.

— איך הער זיך צו — און מיר דוכט זיך: דער בוים רעדט.

— לאנג־לאנג, מיט פילע יאָרן צוריק, איז געקומען דער אידישער מלך און ער האָט אין זיין נאָכעטע פעלזן א צעדער פאַרפלאַנצט. אָפּגעשניטן האָבן שונאים זיינע צווייגן, אָבער זיינע וואָרצלען האָבן זיך טיף אין דער ערד פאַרשפּרייט. אויסגעשפּאַרצט האָבן פון זיי א נחלל'ען און די עין־טבעונ'ען.

— און מיט אמאָל: רז'ן, רז'ן, רז'ן.

— מען דאַרף, מען מוז — זאָגט זאָס־לאוווסקי — עסן ניין, אויס אסתר, אס־תור! גוט, וואָס ס'איז דאָ א קאַנ־טשיק.

איך בין אליין ביים בוים פאַרבליבן. אין איינע אויערן זיינען נאָך לאנג־לאנג די קלאַנגען פון דעם עמק געשטאנען. איך האָב מער נעפילט ווי פאַרשטאנען. די קי, די יאָגעדעס, די זאַנגען — זיי האָבן ביי מיר אן אנדער באַדייטונג געקראָגן. פאַרנדיק צוריק. אין אוטאָמאָביל קיין תל־אביב, האָבן זי הרי יהודה, וואָס דער שאָסיי שלענגלט זיך צווישן זיי, נאָר אן אנדער אויסזעען געקראָגן. זיי האָבן דאָך אונטערגעשריבן דעם געשפּרעך פון דעם נחלל'ער נביא.

איך שאַפן זיך איין אין ווינקל. עס ווילט זיך קריגן א נייעם טעם אין לע־בען — נאָר וואָס? — ווייטער די רעדאקציע, דער רעדאקטאָר, די מאַשי־נען! אוי ווי ווייט איז דער דאָזיקער לעבן פון די נחלל'ער און דגניה'ער שע־פער!

איך האָב דערפילט אז הערצל'ס נייסט האָט זיך צוזאַמענגענאָמען מיט דעם עמק. ביי זיין צעדער האָבן זיי זיך באַגעגנט. און פון דאָן טראָגט אויך אנדערער א רגוויטער עכא פון דעם אידישן רענע־סאַנס.

סטאַטיסטיק באַווייזט אז די אמעריקאַנער פרוי לעבט לייגנער ווי דער מאַן

פון א פאַכמאַן

איר ווייסט, אז אין אמעריקע איז אן אמת'ער אויסגעקומען צו הערן באהויפּטונגען פון פאַרשיידענע ווי־סענשאַפטלייט, אז אין אמעריקע איז דער דורכשניטלאַכער לעבן פון דער פרוי לענגער ווי פון דעם מאַן. און אז די דאָ־זיקע באהויפּטונגען זיינען ריכטיק, האָבן באשטעטיקט די פאַלקס ציילונג וואָס איז ניט לאנג צוריק דורכגעפיר־ט געווא־רען אין די פאַראייניקטע שטאטן.

נאָכדעם ווי דער צענזוס איז דורכגע־פירט געווארן און מען האָט זיך גענומען סאָרטירן די ציפערן, איז געווארן אויס־פאַלנד דער פאַקט, אז אין די פאַראייי־ניקטע שטאטן געפינען זיך כמעט צוויי מאָל אזוי פיל אלמנות ווי אלמנ'ס.

אז עס זאָלן זיך געפינען עטוואָס מער אלמנות ווי אלמנ'ס איז פאַרשטענדלאך. ווען א פרוי בלייבט אן אלמנה נעמט עס געוויינלאך מער צייט ביז זי איז אויעך א אלמנה. נעמט עס אויך אויפ'ן אופן, אז דער פאַל איז מיט א מאַן. א פרוי ווען עס בלייבט איר איבער עטוואָס נעלט פונם מאַן ווען זי זיך ניט איילן אזוי גיך נאָך אמאָל צו הייראטן, נאָר זי וועט בעסער זיך אָפּגעבן מיט אַכ־טונג נעבן אויף אירע קינדער. א מאַן ווען ער בלייבט אפילו פאַרמעגלאך נאָך דעם טויט פון זיין פרוי, קאָן ניט אויס־נעבן זיינע געשעפטן און זיך נעמען פירן א ווירטשאפט און אכטונג נעבן אויף די קינדער, הייראט ער ניכער ווי די פרוי. און בכלל מאַכט זיך א אלמן ניכער א שידוך ווי אז אלמנה. דערפאַר איז פאַר־שטענדלאך, אז אלמנות זאָלן זיין עטוואָס מער אין לאנד ווי אלמנ'ס. אָבער, אז די צאָל זאָל זיין צוויי מאָל אזוי פיל איז שוין אן אנווייזונג, אז דאָ שפּילט א ראָ־ליע נאָך עטוואָס אויסער די אויבנגע־בראַכטע אורזאַכן.

עקספּערטן וועלכע האָבן זיך פאַראיי־טערעסירט מיט דער פראַגע, האָבן אנגע־ווען פיל מאָל איז אויסגעקומען צו הערן באהויפּטונגען פון פאַרשיידענע ווי־סענשאַפטלייט, אז אין אמעריקע איז דער דורכשניטלאַכער לעבן פון דער פרוי לענגער ווי פון דעם מאַן. און אז די דאָ־זיקע באהויפּטונגען זיינען ריכטיק, האָבן באשטעטיקט די פאַלקס ציילונג וואָס איז ניט לאנג צוריק דורכגעפיר־ט געווא־רען אין די פאַראייניקטע שטאטן.

נאָכדעם ווי דער צענזוס איז דורכגע־פירט געווארן און מען האָט זיך גענומען סאָרטירן די ציפערן, איז געווארן אויס־פאַלנד דער פאַקט, אז אין די פאַראיי־ניקטע שטאטן געפינען זיך כמעט צוויי מאָל אזוי פיל אלמנות ווי אלמנ'ס.

אז עס זאָלן זיך געפינען עטוואָס מער אלמנות ווי אלמנ'ס איז פאַרשטענדלאך. ווען א פרוי בלייבט אן אלמנה נעמט עס געוויינלאך מער צייט ביז זי איז אויעך א אלמנה. נעמט עס אויפ'ן אופן, אז דער פאַל איז מיט א מאַן. א פרוי ווען עס בלייבט איר איבער עטוואָס נעלט פונם מאַן ווען זי זיך ניט איילן אזוי גיך נאָך אמאָל צו הייראטן, נאָר זי וועט בעסער זיך אָפּגעבן מיט אכ־טונג נעבן אויף אירע קינדער. א מאַן ווען ער בלייבט אפילו פאַרמעגלאך נאָך דעם טויט פון זיין פרוי, קאָן ניט אויס־נעבן זיינע געשעפטן און זיך נעמען פירן א ווירטשאפט און אכטונג נעבן אויף די קינדער, הייראט ער ניכער ווי די פרוי. און בכלל מאַכט זיך א אלמן ניכער א שידוך ווי אז אלמנה. דערפאַר איז פאַר־שטענדלאך, אז אלמנות זאָלן זיין עטוואָס מער אין לאנד ווי אלמנ'ס. אָבער, אז די צאָל זאָל זיין צוויי מאָל אזוי פיל איז שוין אן אנווייזונג, אז דאָ שפּילט א ראָ־ליע נאָך עטוואָס אויסער די אויבנגע־בראַכטע אורזאַכן.

עקספּערטן וועלכע האָבן זיך פאַראיי־טערעסירט מיט דער פראַגע, האָבן אנגע־ווען פיל מאָל איז אויסגעקומען צו הערן באהויפּטונגען פון פאַרשיידענע ווי־סענשאַפטלייט, אז אין אמעריקע איז דער דורכשניטלאַכער לעבן פון דער פרוי לענגער ווי פון דעם מאַן. און אז די דאָ־זיקע באהויפּטונגען זיינען ריכטיק, האָבן באשטעטיקט די פאַלקס ציילונג וואָס איז ניט לאנג צוריק דורכגעפיר־ט געווא־רען אין די פאַראייניקטע שטאטן.

נאָכדעם ווי דער צענזוס איז דורכגע־פירט געווארן און מען האָט זיך גענומען סאָרטירן די ציפערן, איז געווארן אויס־פאַלנד דער פאַ

טרינקט בעלס דזשינדזשער אייל ארענדזש דריי באשטעלט א קויס היינט
BELL BOTTLING CO. (באַראַדיצקי מרידער) PHONE 51 591

1 טאָג געדיינקט אז מיר קאָנען אייך נעבן באַדינונג אויב איר פאַרלאַנגט דריי קליינינג אין אַלע אייערע אָדער פאַרבן
37 266, PERTH DYE WORKS LTD.

זינדיק בלוט

א העכסט שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון א. ר.

(פאָרזעצונג)

— ס'איז אומזיסט . . . איך גלויב אז ס'איז נאָך ווער מיט אים געווען, אויב אפילו יאָ — איז שוין צו שפּעט צו זוכן . . . איבעריקנס, געשאַסן האָט דאָך ער.

— איך האָב נישט געשאָסן, — האָט סעם אויסגעשריען.

— אַט איז דאָך דער רעוואָלווער ! ?

— אָבער איך האָב דאָך פאַרט נישט געהאַט קיין רעוואָלווער ?

— האַלט דאָס מויל ! מיר ווייסן שוין די קונצן.

— איך וויים אָבער פאַרט נישט פון וואַנען ער איז געקומען צו מיר !

קאַפּיטל

ביטרים דערוויסט זיך

ס'איז שוין געווען דער גרויסער טאָג, ווען ראָזענבערג איז צוריקגעקומען אין האַטעל וואו זיי האָבן געוואוינט. ער איז אָנגענומען א מידער און פאַרטאַפּעטער. ער איז נעקומען דורך צוויי צוגן און ער האָט זיך לאַנג־אַרומגעבלאָזן קעס איידער ער איז אריין אין האַטעל. ער האָט שטיל אויפגעשלאָסן די טיר פון דעם צימער און ער איז מיט פאַרויכטיקע טריט אריין אין אינווייניק. ער האָט גע־טראָפן ענ'ן שלאָפנדיק, זי איז געלעגן איינגעהילט אין קאַלדרע און זי איז גע־שלאָפן לייכט און אונרואיק. ער האָט איר ניט אויפגעוועקט. ער איז געווען מעלט און ער האָט אליין ניט געוואוסט פאַרוואָס ער טוט עס. נאָר ער האָט זיך עפּעס געהיט איר אויפצוואוועקן. ווי ער וואָלט מורא געהאַט זי זאָל אים זע־ען.

ער איז געבליבן שטיין אין מיטן צי־מער. ער איז געווען בלייך און זיינע אויגן וויינען אים געווען ווילד און דערשראָקן. ער האָט שווער געאַטעמט. מיט די הענט ער האָט ער געשויבערט זיינע האָר אויפן קאָפּ און ער האָט געטראַכט : וואָס האָב איך אָפּגעטאָן ? האָ ? ? האָ ? וואָס האָב איך אָפּגעטאָן ?

איצט האָט ער קלאָר גענומען פאַר־שטיין, וואָס עס האָט פּאַסירט. ער האָט דערמאָרדעט א מענטש און ער האָט אי־בערגעגעבן סעם'ען אין די הענט פונם טויט ! סעם וועט דאַרפן אומקומען פאַר א מאָרד וואָס איז באַנאַנגען געוואָרן פון אים אליין, ראָזענבערג . . . געווים, פאַר דעם מאָרד וועט סעם דאַרפן שטאַרבן אויפן עלעקטריק טשער.

— א ? וואָס האָט ער געטאָן ? וואָס איז סעם שולדיק ? וואָס האָט ער געהאַט צו דעם יונגן באַי ? אליין איז ער אַנט־לאָפן און סעם'ען ?

ער האָט פאַרשטאַנען אז בוירק האָט סתמהא דורכגעפירט זיין טייוולישן פּלאַן, אז ער האָט סתמהא דעם רעוואָלווער אריינ־געלייגט צו סעם'ען אין קעשענע. ער האָט נאָכן גוט פאַרשטאַנען אז דער אָנגעבן בוירק, מוז אים, ראָזענבערג אָפּהיטן פון אריינגיין אין אינווייניק. ער האָט גע־טראָפן ענ'ן שלאָפנדיק, זי איז געלעגן איינגעהילט אין קאַלדרע און זי איז גע־שלאָפן לייכט און אונרואיק. ער האָט איר ניט אויפגעוועקט. ער איז געווען מעלט און ער האָט אליין ניט געוואוסט פאַרוואָס ער טוט עס. נאָר ער האָט זיך מענשלאַכע געוויסן, און ראָזענבערג איז געווען דערשיטערט : איז וואָס זשע טוט מען ? לאָזן סעם'ען שטאַרבן ? ווי קאָן ער דאָס טאָן ? ער איז דאָך א חבר . . . ווידער, אויסזאָן אז ניט סעם האָט עס געטאָן ? איז ווי אזוי קאָן ער דאָס ? וועט ער דאָך דאַרפן שטאַרבן . . . און שטאַרבן וויל ער ניט, ניין, די וועלט איז אזוי דייך, זי פאַרמאָגט אזוי פיל פאַר־גענינגס, אזוי־פיל פרייד און לוסט . . .

ער האָט געקוקט אויף דער שלאָפנדי־קער ענין. זי איז געלעגן שטיל אויף איר פּנים איז געווען קלאָר. די באַקן האָבן ביי איר געפלאַמט פון דעם שלאָף און זי איז איצט געווען שיין און רייצנד, ווי אַמאָל, ווען ער האָט זיך נאָר וואָס גע־האַט מיט איר באַקאַנט . . . ניין . . . ער וויל ניט שטאַרבן . . .

ער האָט לייכט געשווינדערט און עס האָט אים געשווינדלט פאַר די אויגן. אין קאָפּ האָט עס אים געקלאַפּט ווי מיט הע־מערלאַך און ער האָט זיך צוגערוקט צו דער וואַנט, האָט צוגעשפּאַרט דעם קאָפּ און ער האָט אויף א ווײַלע צוגעמאַכט די אויגן.

אין צימער איז שוין געווען ליכטיק. פרימאָרגנדיקע ליכטיקייט האָט ווי מיט פאַרוואונדערונג אריינגעקוקט דורך די פענסטער. ראָזענבערגס קליידער זיינען געווען נאַס און אויסגעשמירט מיט בלאָ־טע. וואַרום, נאָכדעם ווי דער אומגליק האָט פּאַסירט האָט א געדיכטער זומער רעגן א גאַס געטאָן. עס האָט שטאַרק גע־נאַסן און די בוימער האָבן אים ניט גע־קאָנט פאַרשטעלן פונם רעגן. די ערד איז נאַס געוואָרן און ער, קלעטערנדיק און באַהאַלטנדיק זיך אונטער בוימער האָט זיך שטאַרק אויסגעשמירט.

ער האָט געפענט די אויגן און ער האָט טיף אָפּגעאָטעמט מיטן אָטעם און ער האָט זיך דערמאָנט אז אין ווינקל פונם צימער געפינט זיך א פלאַש קאָניאַק. ער איז צוגעגאַנגען צום ווינקל און ער האָט אָנגענאָמען א האַלבע גלאָז און ער האָט עס מיט איין שלונג אויסגעטרונקען און ער האָט זיך צוריק אוועקגעזעצט אויפן שטול.

דאָ האָט עני זיך אויפגעכאַפּט. זי האָט געפענט די אויגן, מיט שרעק האָט זי א קוק געטאָן אויף דורכגעוויקסן דאָ־זענבערגן און דערנאָך האָט זי זיך מיט אימפּעט אויפגעזעצט.

— וואָס האָט פּאַסירט מאַקס ?

— שאַ . . . שווייג . . .

און ער האָט אָנגעוויזן מיט דער האַנט אויף דער טיר פונם צימער וואו ביטרים איז געשלאָפן.

ער האָט זיך געפּרובט אויפהויבן, כדי צו צוגיין געענטער צו ענין; נאָר ער איז פון מידקייט צוריק געפאַלן.

עני האָט אויף אים געקוקט מיט גרוי־סע, אין דערשראָקענע אויגן. זי האָט גע־זען ווי ער איז נאַס און אויסגעשמירט. זי האָט געזען ווי זיינע אויגן וויינען ווי א הערשראָקענער און געאַנטער חיה. זי האָט פאַרשטאַנען אז עפּעס איז געשען, נאָר אנשטאַט אים, איז אריינגע־פאַלן סעם, און עס האָט איר פאַרקלעמט ביים האַרצן. חייסט עס : איר האַפענונג איז נישט דערפילט געוואָרן . . . הייסט עפּעס אַנדערש. ווי ער וואָלט מורא געהאַט זי זאָל אים זע־ען.

ער איז געבליבן שטיין אין מיטן צי־מער. ער איז געווען בלייך און זיינע אויגן וויינען אים געווען ווילד און דערשראָקן. ער האָט שווער געאַטעמט. מיט די הענט ער האָט ער געשויבערט זיינע האָר אויפן קאָפּ און ער האָט געטראַכט : וואָס האָב איך אָפּגעטאָן ? האָ ? ? האָ ? וואָס האָב איך אָפּגעטאָן ?

איצט האָט ער קלאָר גענומען פאַר־שטיין, וואָס עס האָט פּאַסירט. ער האָט דערמאָרדעט א מענטש און ער האָט אי־בערגעגעבן סעם'ען אין די הענט פונם טויט ! סעם וועט דאַרפן אומקומען פאַר א מאָרד וואָס איז באַנאַנגען געוואָרן פון אים אליין, ראָזענבערג . . . געווים, פאַר דעם מאָרד וועט סעם דאַרפן שטאַרבן אויפן עלעקטריק טשער.

— א ? וואָס האָט ער געטאָן ? וואָס איז סעם שולדיק ? וואָס האָט ער געהאַט צו דעם יונגן באַי ? אליין איז ער אַנט־לאָפן און סעם'ען ?

ער האָט פאַרשטאַנען אז בוירק האָט סתמהא דורכגעפירט זיין טייוולישן פּלאַן, אז ער האָט סתמהא דעם רעוואָלווער אריינ־געלייגט צו סעם'ען אין קעשענע. ער האָט נאָכן גוט פאַרשטאַנען אז דער אָנגעבן בוירק, מוז אים, ראָזענבערג אָפּהיטן פון אריינגיין אין אינווייניק. ער האָט גע־טראָפן ענ'ן שלאָפנדיק, זי איז געלעגן איינגעהילט אין קאַלדרע און זי איז גע־שלאָפן לייכט און אונרואיק. ער האָט איר ניט אויפגעוועקט. ער איז געווען מעלט און ער האָט אליין ניט געוואוסט פאַרוואָס ער טוט עס. נאָר ער האָט זיך

ראַקטוירים Doctors' Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	**דר. ס. דזש. בערמאַק,** 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	**דר. דזש. ברענער,** 402 סעלקירק עוועניו אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. J. BRENER
26 947	53 422	**דר. א. גוטמאַן,** 714 טראַנסטע דזשיו. טראַסט בלדג. 283 פּאָרטעדזש עוועניו. קאַר. סמיט אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אפּאָינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	**דר. ס. דזשאַוויש,** 404 באַיד בילדינג שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אפּאָינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	**דר. וו. הערשפילד,** 576 מיין סט. קאַר. אַלעקסאַנדער עוו. אפיס שטונדן: 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	**דר. כ. א. וויקטאָר,** קאַר. סעלקירק און סאַלטער (איבער דער באַנק) אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
53 181	53 181	**דר. י. פּערלמאַן,** 291 באַראָוס עוועניו. קאַר. משאַרלס אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	**דר. ס. קאָבריינסקי,** סוויט 2 קראָסס בלאָק (מיין און דאַפערין עוועניו) אפיס שטונדן: 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	**דר. מעקס רייזי,** (עקס רעי) 283 פּאָרטעדזש. קאָר. סמיט (100 טראַנסטע דזשיו. טראַסט בלדג.) לענן אימפּאָנט שטונדן: פון 2—6 אוונט און ביי אפּאָינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	**דר. סעם ראָדין,** ראַיאַל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן:: 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	**דר. א. ל. שובין,** אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אָף קאַמערס בלדג., מיין און אַלעקסאַנדער רעזידענס: 375 מאַקריי עוועניו. DR. A. L. SHUBIN
		אויגן, אויערן, נאָז און האַלז
29 110	51 848	**דר. י. ה. בעקמאַן,** 613 באַיד בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	**דר. ד. מ. דזשענאָף,** 830-2 סאַמערסעט בלאָק DR. D. M. GENOFF
		קינדער קראַנקהייטן
88 013	53 320	**דר. ה. מעדאָוי,** 904 באַיד בלדג. 3—5: 332 מאָניטאָבאַ עוו. 11—12 DR. H. MEDOVY
22 446	51 801	**דר. דזשאַ. ה. שאַפּיראַ,** 604 באַיד בילדינג שטונדן: 3—5 און ביי אפּאָינטמענטס DR. GEO. H. SHAPERA

דענטיסטען Dentists Directory

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	**דר. י. בן עזרא,** ב.א. 962½ מיין סטריט. קאַר. סעלקירק. DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		**דר. מ. א. בראַנמאַן,** סוויט 1 סט. דזשאַנס בלאָק. 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
56 056		**דר. ס. טשערטשיל,** סוויט 1, טריק בלאָק, 972 מיין סט. DR. S. H. CHURCHILL

MEDICAL MASSAGE
Mrs. B. A. KOYLE
רוסישע פעלדשעריצע, אקושערקע
מאַסאַזשיסטן
840 Somerset Block
Phone 89 228 Res. 56 906

היימאַן און העסטרין
באַרריסטערס, סאָליסיטאָרס און נ. וו.
216 — מעקאַינטייר בלאָק — 216
טעלעפאָן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
306 סט. דזשאָנס עוועניו. טעל. 53 133

שינבריין, מאָראָזניק און ראָבלין
Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באַרריסטערס, סאָליסיטאָרס, נאָטאַריוס
Office: 207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאָן 21 345—6

טשערניאַק, קאַפּשטיין און ספּיוואַק
Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאָן 24 591 און 24 666

א. ע. קאַנטאָר
אדוואָקאַט און נאָטאַרי
A. E. CANTOR
211 קוריי בילדינג, 233 פּאָרטעדזש עוועניו.
טעל. 29 937—89 225
רעזידענס:
108 בענערמאַן עוועניו. טעל. 51 353

ה. שולמאַן
אדוואָקאַט און נאָטאַרי
געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט
Schulman & Nitikman
213 קאַנפעדעריישן לייף בילדינג
457 מיין סטריט, אנטקעגן סיטי האַל
טעלעפאָן 88 462

ש. מילער
באַריסטער, סאָליסיטאָר א. א. וו.
S. MILLER, B.A., LLB.
505 Paris Bldg., Portage and Garry
Phone 23 942; Res. 51 652

ל. א. מ. פייקאָף
באַריסטער, סאָליסיטאָר, נאָטאַרי פּאַבליק
L. A. M. PEIKOFF, L.L.B.
201 McIntyre Block, Main at Portage
Phone 86 802 Res. 52 173

דזש. ה. פּאָטעסקי
אדוואָקאַט און נאָטאַרי און נ. וו.
J. H. POTASKY, LL.B.
905 קאַנפעדעריישן לייף בילדינג
457 מיין סטריט. אנטקעגן סיטי האַל
טעלעפאָן 24 107
רעז. 529 אבערדין עוועניו. טעל. 55 778

רעדזשיינער נאָטיצן

א. גרויסער עולם האָט אָנגעפילט דעם זאַל פון'ם היגן רעקס טעאַטער, ווען עס איז געווען געוואָרן דאָס ארץ־ישראל בילד "שיר העבורה", לעצטן זונטאָג.

אויף אוויפיל פאַראינטערעסירט אין דער עולם געווען צו זען דאָס בילד, אז מען איז געקומען פריער פאַר דער צייט וואָס איז באַשטימט געוואָרן צו ווייזן דאָס בילד און געוואָרן אין דרויסן. וואָס דאָס איז אַן אויסערגעוויינלאַכע דערשיי־נונג.

מר. ל. ראָזנבערג האָט פאַר'ן צייגן דאָס בילד געעפנט דעם אוונט מיט איינציקע ווערטער אין וועלכע ער האָט דערקלערט דעם אינהאַלט פונ'ם בילד, און וואָס פאַר א פּלאַץ עס פאַרנעמט די הסתדרות, וועל־כע האָט אונטער איר אויפזיכט געמאַכט דאָס פילם־בילד.

דאָס בילד זעלבסט איז איינע פון די בעסטע וואָס איז וועגן געווען געוואָרן פון ארבעטניקייטן ארץ־ישראל.

דער גרויסער עולם וואָס האָט אָנגעפילט דעם טעאַטער און צווישן וועלכן עס האָבן זיך געפונען פיל ענגלישע, האָט אריינגע־וויזן א גרויסן אינטערעס און אויפגענומען אלעס מיט באַגייסטערונג. עס'איז געווען א מאַראַלישער ווי אויך א פינאַנציעלער דערפאָלג און עס איז צו האָפן, אז אלע אידן פון מערב קאַנאַדע וואָס דאָס בילד איז אויך יעצט געווייזן וועלן ניט פאַר־פעלן דאָס צו זעען.

* * *

דינסטאָג, דעם 21טן אפּריל, האָבן מיר דאָ געהאַט ה' חיים גרינבערג, וועלכער אים דינע האָט אין דער האַנט, עס א דריק געטאָן ביז ווייר־טאָג :

— שטיילער, זאָג איך דאָך.

ער האָט צוריק אָפּגעלאָזט איר האַנט און ער האָט שטיל אַרויסגעשעפּטשעט :

— איך בין אַנטלאָפן . . . און אים האָט מען פאַרהאַלטן . . . . סחורה האָט מען פאַרנומען.

ער איז געבליבן שטיל, ער איז גע־זעסן מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ, ער האָט געטראַכט און ער האָט אַליין נישט געוואוסט וואָס ער טאָר אַכט, ער האָט גע־קוקט מיט דינע אויגן צו דער ערד און עני איז געזעסן איינגעקאַרטשעט און ארומגעהילט מיט דער קאַלדרע.

— וואָס טוט מען איצט ? — האָט ער טעמפּ א פרעג געטאָן.

— וואָס מיינסטו ? — האָט עני גע־פרעגט.

— איך מיין : וואָס טוט מען מיט דער שוועסטער זיינער ? דער רוח האָט איר פונקט אָנגעטראָגן — און איצט באַ־דער זיך מיט איר . . . א ? וואָס זאָג־סטו ?

(וויטערעס קומט)

די אַמעריקאַנער פרוי לעבט ליינער ווי דער מאַן

(שלוס פון זייט 2)

פאַרזיכטיק וועגן איר געזונט ווי דער מאַן. מען קאָן עס לייכט באַמערקן, ווען מען קוקט זיך צו ווי אזוי מענער און פרויען עסן. די פרוי נעמט זיך מער צייט פאַר איר מאָלצייט ווי דער מאַן. זי עסט פּאַ־מעלאַך און זי צעקייט בעסער די שפּייזן. ווען מען איז אָבער פאַרטראָגן מען כאַפּט בלויז מאַגן קראַנקהייטן.

עס קאָן זיין, אז עס זיינען נאָך פאַראַן פילע אַנדערע אורזאַכן, אויסער די אויכן אויסגערעכנטע וועלכע זיינען פאַקטאָרן אין דעם דורכשניטלאַכע לעבן פון דער פרוי. דער פאַקט אָבער בלייבט, אז די פרוי לעבט אין אַמעריקע לייַנער ווי דער מאַן.

עס וואָלט זיין אינטערעסאַנט צו דער־פאַרן וויפיל דער אונטערשייד אין די יאָרן איז, אָבער פאַרלויפיק אין אונז נאָך ניט אויסגעקוקט צו זעען וועגן דעם קיין גענויע סטאַטיסטיק.

דער לעבנס נאַנג פון מענטשן איז אין די לעצטע יאָרן דורך דער אַנטוויקלונג פון דער מידיצין פיל פאַרלענגערט געוואָרן, די היגיענישע איינריכטונגען האָבן אויך פיל דערצו בייגעטראָגן, אָבער די פרוי, זעט אויס, האָט פון דעם פאַר־גרעס פיל מער פאַראַטיטרט ווי דער מאַן.

בריוו פון וואַנקאָווער

פון מרדכי יאָפע

רחל ריישע גאָלדבלום ע"ה

נעשטאָרבן די "אידישע מוטער" ! די אידן אין מערב קאַנאַדע, וואָס האָבן גע־האַט דאָס גליק צו פאַרמאָגן צווישן זיך די דאָזיקע אויסגעצייכנטע פרוי, האָבן איצט, דורך איר טויט, דערפילט די גרויס־סע, גרויסע אבדה. נישט געווען קיין איין אידישע אונטערנעמונג, אין וועל־בער די פאַרשטאָרבענע האָט זיך גע־טייליקט.

זי איז געקומען מיט 35 יאָר צוריק, אין דער צייט ווען אידישע אָרגאַניזאַציעס זיי־נען כמעט ניט געווען. אין גלייך ביים אָנהויב האָט זיך דער כשר'ער פאַרעם פון צדקה און וואוילטעטיקייט גענומען ציען פון איר נוטער, לויטערער נשמה. זייענדיקיק אין וויניפּעג, האָט זי זיך גע־נומען זאָרגן פאַר די נויטן און באַדערפנ־נישן פון איר פאָלק. נישט האָבנדיק אונ־טער זיך קיינע אָרגאַניזירטע געזעלשאַפט־טען, איז זי געוואָרן דער טיפּ פון דער אשה צדקניות, וואָס פאַרקערפּערט אין זיך גוטהערציקייט, קלוגשאַפט און גע־ניטקייט; מיט א הארץ — וואָס רופט זיך אָפּ אויף יענעמס פיין; מיט א נשמה וואָס איז משפּיע אויף אלע ארומיקע; מיט א ווילן וואָס דערגרונטעוועט אין די טיפע־נישן פון א קבוץ אין א כלל. זי איז געווען אייגע פון די רעשטע אידישע פיאָ־נערן, וואָס האָבן באַאַרבעט דעם רויגן באָדן פון געזעלשאַפטלאַכקייט, וואָס האָט זיך דערנאָך צעצווייגט גרויס און ברייט, אין ארויסגעגעבן גוטע פּירות.

עס איז אפשר פיל גרינגער צו זיין א געזעלשאַפטלאַכער טויער, ווען דער דאָ־זיקער באַגריף איז צייטיק, ווען דער אָפּאַ־ראַט פון געזעלשאַפטלאַכקייט איז אויפ־געשטעלט, און מען דאַרף בלויז אויסאיבן געוויסע פּראַקטישע מיטלען פאַר דערגריי־כונגען. פיל שווערער איז אָנצוהויבן א באַוועגונג, אז ארבעט ווען אַרום הערשט נאָך א תהו ובהו, צו דעם דאַרף מען פאַרמאָגן דעם געוווּנטן חוש פון א פּראַק־טישן מענטש און די וויזיאָנערישקייט פון א נביא. און אַט די ביידע עלעמענטן האָט פאַרמאָגט די מוטער רחל, די פּיאָנערין פון דעם אידישן ישוב אין מערב קאַנאַדע, ענערגיע, טאַקט, קלוגשאַפט און ברייט־האַרציקייט. האָבן געפירט דער דאָזיקער פרוי אין די רייען פון אירע ברידער, וואו זי האָט געבראַכט ליכט, לעבן און פרייד. און איר סיסטעם — אין פלוג א פרימי־טיווער — האָט אָבער פאַרמאָגט אין זיך די גוטע, כשר'ע טראַדיציאָנעלע איינג־שאַפטן פון איר לאַנד, ליטע, וואו זי איז געבאָרן, און פון וואַנען זי האָט גע'ירש'ט א פרומע באַציאונג צו דער וועלט און צו די מענשן.

אין וויניפּעג, וואו עס האָט זיך אָנגע־הויבן איר קאַריערע, געריינקט מען גאַנץ גוט אירע גוטע, שיינע מעשים. זי האָט זיך געזאָרגט פאַר אלע אָרימע, קראַנקע און נויט באַדערפטיקע. פאַר היימלאָזע אידן וואָס זיינען אָנטלאָפן פון דער רו־סיש־יאַפּאַנישער פלחמה. פאַר יתומים און. אלמנות, וועלכע דאָס לעבן האָט באַ'עולה'ט. פאַר אלטע און שוואַכע וואָס מוזן האָבן השגחה. פאַר אידישע איכ־סטיטוציעס, וואָס האָבן זיך דאַמאָלסט גענומען פאַרמ'ירן. פאַר אלץ און פאַר אלעמען האָט זי אָפּגעגעבן אירע כחות.

און דאָס זעלבע ווען זי איז געקומען קיין וואַנקאָווער. דאָ האָט זי געאַרבעט פאַר דער שול, תלמוד תורה, בית־עלמין, הילף פאַראיין און פילע אַנדערע געזעל־שאַפטן.

אָבער דער חיפּט שטריך פון איר כאַ־ראַקטער איז געווען — באַשיידענקייט. קיינמאָל האָט זי ניט געוואָלט פינגערין אלס אפיציעלער אָנפירער. אומעטום האָט זי נעדיינט אלס "פּשוט'ער זעלנער", וואָס פאַדערט ניט קיין שכר און אַנגט זיך ניט נאָך כבוד. שטיל און באַשיידן, איז זי אריינגערונגען אין אלע אַהערלטענישן פון איר פאָלקס לעבן, וואו זי האָט גע־באַקט דערלייכטערונג און דערלייזונג. איר גוטהערציקייט האָט איר דיקטירט גרויסע מעשים, וועלכע זי האָט דורכגע־פירט מיט ווייניק מוטל. און דעריבער איז זי געווען אזוי באַליבט ביי אלעמען. און דערפאַר האָט זי געפונען אזא וואַרעמע באַציאונג צו זיך מצד אלע שיכטן מיט וועלכע זי איז געקומען אין מגע ומשא. זי איז געווען די טרעגערין פון דעם טראַ־דיציאָנעלן מתן בסתר. זי האָט זיך תמיד געמיט אויף אלע אופנים אז די געמען פון די נויט־באַדערפטיקע וואָס האָבן באַ־קומען חיפּה, זאָלן קיינמאָל ניט פאַר־עפנטלאַכט ווערן. מיט איר טויט זיינען פאַרזונקען געוואָרן אין דער אייביקייט פילע פורות, וועלכע האָבן אין זיך דעם רייץ פון לענענדיק.

אין וואַנקאָווער איז זי געקומען אין יאָר 1905. און פון יענער צייט ביז דעם לעצטן טאָג פון איר לעבן, האָט זי גע־נומען אנטייל אין דער ארבעט פון שאַפן א געזונט אידישן ישוב. די ערשטע לאַדזש פון "בני ברית" איז געגרינדעט געוואָרן ביי איר אין הויז. זי האָט זיך אָפּגעגעבן מיט אלע צדקה ענינים. און שפּעטער צו אויף מיט דער ציוניסטישער באַוועגונג, אלס אויסרוף פון אנערקענונג איז, מיט פינף יאָר צוריק געגרינדעט געוואָרן אויף איר נאָמען דער ערשטער "הרסה טשאַפּ־טער", וועלכער עקזיסטירט איצט אויב־טערן נאָמען "רייטשל גאָלדבלום הרסה טשאַפּטער", פון וועלכן איר מאַכטער גע־לע געשיי איז פאַר דער נאָנצער זיין פרוי־זידענטן.

די לעצטע טעג פון איר לעבן זיינען געווען טרויעריקע. א שווערע קראַנקהייט האָט איר געמאַטערט. אחרון של פסח האָט אויסגעהויכט דעם לעצטן אָטעם די אידישע מוטער — די מוטער רחל גאָלדבלום. עטלאַכע טעג פאַר איר טויט האָט זי גערופן רעוו. פּאַסטינסקי און האָט אים געגעבן איבערצוגעבן אלעמען, אז זי איז מוחל אלעמען און מען זאָל איר מוחל זיין, אויב זי האָט אמאָל ניט גע־קאָנט באַפרידיקן אימיצינס פאַרלאַנג . . . ביי איר מוטן בעט האָבן זיך געפונען אירע טעכטער מרס. נעלע נעשיי, מרס. ריפּשטיין, רעוו. פּאַסטינסקי און פילע פריינט.

די ידיעה ווענן איר טויט האָט געמאַכט אין דעם אידישן ישוב א דערשטערנדן איינדרוק. און נישט נאָר ביי אידן — זי איז געווען באַוואוסט אויך ביי נישט־אידן. די היגע פּרעסע האָט אָפּגעגעבן פאַר דעם פיל פּלאַץ. אין "פּראָווינס", "מאַן" און "אידישן בולעטין" זיינען דערשינען גרויסע נעקראָלאָגן וועלכע האָבן געשילדערט די פערזענלאַכקייט פון דער פאַרשטאָרבענער.

די לויה איז געווען איינע פון די גרעסטע, וואָס די אידן אין וואַנקאָווער האָבן געהאַט. א גרויסער עולם איז גע־קומען באַגלייטן די "אידישע מוטער". קינדער פון דער תלמוד תורה האָבן גע־זאָגט קאַפּיטלאַך תהילים. און פאַרשטייער פון דער קהלה האָבן אויר מספּיד געווען.

דער ערשטער, מיט טרערן אין די אויגן, האָט אָנגעהויבן רעוו. פּאַסטינסקי. פיל אויבערגעלעבט, אָבער דאָך האָט זי געפונען א גייסטיקע באַפרידיקונג אין דעם, וואָס זי האָט געבראַכט דערלייכטע־רונג און הילף פאַר יענעס.

זאָל דער אָנדענקען פון דער פאַרשטאָר־בענער לעבן צווישן אונז, און זיין א מוס־טער פאַר כשר'ע כונות און גרויסע מע־שיס !

ווי דער מאַן

(שלוס פון זייט 2)

פאַרזיכטיק וועגן איר געזונט ווי דער מאַן. מען קאָן עס לייכט באַמערקן, ווען מען קוקט זיך צו ווי אזוי מענער און פרויען עסן. די פרוי נעמט זיך מער צייט פאַר איר מאָלצייט ווי דער מאַן. זי עסט פּאַ־מעלאַך און זי צעקייט בעסער די שפּייזן. ווען מען איז אָבער פאַרטראָגן מען כאַפּט בלויז מאַגן קראַנקהייטן.

עס קאָן זיין, אז עס זיינען נאָך פאַראַן פילע אַנדערע אורזאַכן, אויסער די אויכן אויסגערעכנטע וועלכע זיינען פאַקטאָרן אין דעם דורכשניטלאַכע לעבן פון דער פרוי. דער פאַקט אָבער בלייבט, אז די פרוי לעבט אין אַמעריקע לייַנער ווי דער מאַן.

עס וואָלט זיין אינטערעסאַנט צו דער־פאַרן וויפיל דער אונטערשייד אין די יאָרן איז, אָבער פאַרלויפיק אין אונז נאָך ניט אויסגעקוקט צו זעען וועגן דעם קיין גענויע סטאַטיסטיק.

דער לעבנס נאַנג פון מענטשן איז אין די לעצטע יאָרן דורך דער אַנטוויקלונג פון דער מידיצין פיל פאַרלענגערט געוואָרן, די היגיענישע איינריכטונגען האָבן אויך פיל דערצו בייגעטראָגן, אָבער די פרוי, זעט אויס, האָט פון דעם פאַר־גרעס פיל מער פאַראַטיטרט ווי דער מאַן.

הילפס רוף
פון פרויען צו פרויען
מיר רופן און אָפּעלירן צו די בעסטע און באַרמהאַרציקסטע
פיר טויזנט אידישע פרויען
פון מערב קאַנאַדע.
קומט צו הילף דעם
מערב קאַנאַדער אידישן
בית-יתומים
מיט א ביישטייערונג פון אַמוויניקסטנס
$1.00 $1.00
1 דאָלאַר
די שווערע ביטערע צייטן וואָס דאָס מערב קאַנאַדער אידנטום לעבט דורך האָט נעהאַט א שווערן לאַסט וווירקונג אויף דער אָרבעט פון בית יתומים. פילע שטענדיקע הכנסות פון דעם בית יתומים זיינען שטאַרק געשניטן געוואָרן, א סך זיינען ענצלאַך אָפּגעשטעלט גע־וואָרן, און די גרויסע און הייליקע אָרבעט פון דערציען, שפּייזן און באַשיצן הונדערטער קינדער ווערט געדראָעט מיט גרויס געפאַר. און אין דעם דאָזיקן ערנסטן מאָמענט פון אונזער אַלעמענס אנשטאַלט, מוזן מיר פרויען טאָן אונזער חוב.
פיר טויזנט דאָלאַר איז נויטיק זאַפּאָרט !
דאָס מוז זיין אונזער חלק, אונזער יערלאַכער בייטראָג אַ דעם בית יתומים.
פיר טויזנט דאָלאַר
דאָס איז אונזער הייליקער מעשר וואָס יע־ע אידישע פרוי דאַרף צוטראָגן מיט פאַרענינגן, ווייסנדיק אז מיט איר ביישטייערונג ווערט זי א שותפ'טע צו א גרויסער און הייליקער אָרבעט.
ליינט ניט אָפּ אויף שפּעטער, שיקט אייער ביישטייערונג באַלד. געדיינקט, אז שנעלע הילף איז דאָפּלטע הילף!
אַלע ביישטייערונגען וועלן פאַר־שריבן ווערן אין ספר הזהב (גאָל־דענעם בוך פון בית יתומים), און אויך געדרוקט ווערן אין "דאָס אידישע וואָרט".
שיקט אייערע ביישטייערונגען צו:
ISRAELITE PRESS
Honor Roll Call of The
Jewish Orphanage
אָדער
דירעקט צום בית יתומים
נעמאַרקט: האַנאַר ראָל קאָל קאַמפּיין.
זייט פון די ערשטע און דערמוטיקט מיט אייער נדבה אויך אָנדערע צו נאָכפאָלגן אייער ביישפּיל.
ליינט ניט אָפּ אויף שפּעטער
אייער הילף איז נויטיק !
אידישע פרויען, מיר בעטן אייך, רופט זיך גלייך אָפּ.
מיט אכטונג און דאַנק,
ליידיס סאָסייטי
פון בית יתומים

אזוי ווי איר וואָלט געקראָגן
א הוספה אין מזומנים

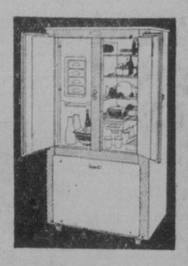

דו׳ וואָלט זיך אייך געוואָלט געפינען עטלאַכע דאָלאַר איבערגעבליבן פון אייער מאָנאַטלאַכן הויז־ווירטשאַפט בודזשעט נאָכדעם ווי אַלע בילס זיינען אָפּגעצאָלט געוואָרן.

איר וועט זיין סופּרייזט ווי לייכט איר קענט דערגרייכן דעם דאָזיקן גליק־לאַכן רעזולטאַט מיט אַ פרידזשידער אין אייער הויז. ווייל פרידזשידער פאַרקערפּערט אין זיך סוצן פון פאַרבעסערונגען און דעפיינענטס וועלכע מאַכן עס דעם אמת׳ן עקאָנאָמישן העפרידזשי־רייטאָר אויף צום באַזיצן און צום באַנוצן.

דער הייזרעיטאָר, צום ביישפּיל, מאַכט עס מעגלאַך פאַר אייך צו קויפן וועריטשעטייבלס אין דיטעג וועגן זיי זיינען זייער ביליק, ווייל דער דאָזיקער פייסבוק־קופּס קאָמפּאַרטמענט האַלט אויף די פראָזקען פרישן און פייכט בין איר זייט באַ־ריים זיי צו פאַרברויכן.

פאַרוואָס זאָלט איר ניט אַריינקומען צו דעם נאָענטסטן פרידזשידער־אייסשטעלונגס־רום און זעען אַ קאָמפּליט רעפּאָר־טאָריישאָן.

FRIGIDAIRE
אַ דזשענעראַל מאָטאָרס ווערט

גרוזדער מאַרד

העכסט אינטערעסאַנטער און שאַנדערד ראָמאַן

(פאַרזעצונג)

— דאָ וואוינט ניט קיין מאַדאַמאָזעל נאַנאַן, אין דעם צימער וואוינט ליידי מאַרלבאָראָ.

— אַ מערקווירדיקער שמייכל האָט זיך געוויזן אויפ׳ן פּראָפעסאָרס ליפּן.

— נאַנאַן ריכטיק, האָט ער געזאָגט. איך וויל זעען ליידי מאַרלבאָראָ.

אין דער מינוט האָט זיך אַ שטימע פון אינוועניק אָפּגערופן.

— וואָס איז? ווער איז דאָרט?

— אַ מאַן וויל ריידן מיט אייך.

— אין דער טיר האָט זיך באַוויזן מאַדאַמאָזעל נאַנאַנס שיינער קאָפּ.

זי האָט שוין באַלד דערקענט דעם פּראָפעסאָר און האָט אויסגערופן:

— ביטע, ביטע, קומט אריין.

דער באַנקיר דזשאָנסאָן איז אַריינגעקומען אין ערשטן צימער. נאַנאַן האָט זיך געוואָרנדעט צו עממאָן און האָט געזאָגט:

— בלייב דאָ, עממאָ, איך האָב וואָס צו רעדן מיט דער הער.

מיט די ווערטער האָט זי אַריינגעפירט דעם פאָלשן פּראָפעסאָר אין אַ צווייטן צימער און האָט פאַרמאַכט די טיר.

— ביטע, ה׳ דזשאָנסאָן, זעצט זיך! האָט נאַנאַן געזאָגט.

— וועט אונז דאָ קיינער ניט שטערן?

— איך האָב פאַרשלאָסן די טיר.

דער באַנקיר האָט אַראָפּגענומען זיינע בריל, האָט אָפּגעטאָמט און האָט זיך אַרומגעקוקט און געפרעגט:

— נו, ווי גייט עס אייך, מאַדאַמאָזעל?

— זייער שלעכט, אָפּשייאַלך.

— וואָס הייסט דאָס? פעלט אייך עפּעס?

— איך קען ניט אויסהאַלטן! איך קען מיט אים ניט לעבן, האָט נאַנאַן אויסגערופן.

— שטייט עס ווירקלאַך אַזוי שלעכט האָט דער באַנקיר געפרעגט.

— איך בעט אייך, באַפרייט מיך פון דעם מענשן.

— און וועגן איך קען עס ניט?

— וועל איך עס טאָן, איך וועל לויז ווערן פון אים.

דער באַנקיר האָט זיך באַטראַכט מיט אַ שמייכל אויף דער נאַנאַן:

— איר זעט ווירקלאַך אויס זייער שלעכט, ליידי מאַרלבאָראָ.

נאַנאַן איז אויפגעשפּרונגען און איז אָפּגעבריטע.

— אום גאָטעס ווילן, רופט מיך ווייניקסטנס ביי מיין איינפאַך נאָמען.

פלאָגט מיך ניט מיט דעם פאַלשן טיטול.

— מיר איז עס גאַנץ רעכט צו רופן אייך נאַנאַן.

— אָבער גרויסער נאָט, ווען וועט שוין טער קאָמעדיע? האָט נאַנאַן געשריען. טער קאָמעדיע? האָט נאַנאַן געשריען.

— איר ווילט שוין אַן ענדע און מיר האַלטן ערשט ביים אָנפאַנג. האָט דער באַנקיר געזאָגט קאַלטבלוטיק.

— דאָן בעט איך אייך, מאַכט אַן ענדע, האָט נאַנאַן אויסגערופן, איך קען עס אויסהאַלטן. איך קען ניט זיין צוגעבונדן צו דעם מענשן.

— מאַדאַמאָזעל נאַנאַן, איר פאַרגעסט וואָס מיר האָבן אַמאָל אָפּגערעדט. איר פאַרגעסט, אַז די לאַנדאַנער פאַליציי זוכט אייך, איר פאַרגעסט אַז איך האָב אייך געדעטעט אין לאַנדאַן פון אַנדערן מאַן און נויט

נאַנאַן האָט פאַרדעקט איר פּנים מיט ביידע הענט און האָט אָנגעהויבן וויינען.

— איר האָט מיך באַטראָגן אין באַשווינדלט, האָט די אומגליקלאַכע פרוי געוויינט, איר האָט מיר דערציילט, אַז איר האָט געהאַט אַ מאַנטער.

— דאָס אַלעס ווייס איך, וואָס ווייטער?

— איר האָט מיך געצוואונגען, איך זאָל פאָרן מיט דעם מענשן קיין אַמעריקע אַלס זייט פרוי, אַלס ליידי מאַרלבאָראָ.

— און ווייטער?

— וואָס ווייטער? באַפרייט מיך און לאָז אַז דער קאָמעדיע נעמען אַ סוף.

— האָט איך געהאַלטן וואָס מיר האָבן רייטאָר אויף צום באַזיצן און צום באַנוצן.

דער הייזרעיטאָר, צום ביישפּיל, מאַכט עס מעגלאַך פאַר אייך צו קויפן וועריטשעטייבלס אין דיטעג וועגן זיי זיינען זייער ביליק, ווייל דער דאָזיקער פייסבוק־קופּס קאָמפּאַרטמענט האַלט אויף די פראָזקען פרישן און פייכט בין איר זייט באַ־ריים זיי צו פאַרברויכן.

פאַרוואָס זאָלט איר ניט אַריינקומען צו דעם נאָענטסטן פרידזשידער־אייסשטעלונגס־רום און זעען אַ קאָמפּליט רעפּאָר־טאָריישאָן.

— נו, איך וועל אייך גיבן אַ באַשעפטיקונג, האָט דער באַנקיר געזאָגט. זייט נעכטן וואוינט אין דעם האָטעל אַ מאַן וועלכן איר האָט אַמאָל שטאַרק געליבט.

— וואָס זאָגט איר? וועמען מיינט איר?

— גראַף געאָרג טשעזוויק.

נאַנאַן איז רויט געוואָרן ווי פייער:

— דאָס איז אַ גוטע נאָכריכט פאַר אייך, נאַנאַן? איר וועט קעגנס זיין צו פרידן מיט מיר אָדער ניט, איך בעט אייך נאָר איר זאָלט מיך באַפרייען פון דעם מענשן מיט וועלכן איך קען ניט לעבן

— איך וועל זעען, וואָס איך קען טאָן פון אייערט וועגן. גיט מיר אַביסל צייט זיך אַרומצוקוקן.

נאַנאַן האָט טרויעריק אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ.

— ווי קומט צו אייך די קליינע? האָט פלוצלונג דער באַנקיר אַ פרעג געטאָן.

— איר ווייסט דאָך אַז עממאָ האָט זיך געפונען אין שלאָס טשעזוויק פאַר מיין אָפּרייזן קיין אַמעריקע.

— דאָס ווייס איך.

— ווען איך בין אַרויפגעקומען אויף דער שיף איז זי מיר אַנטקעגן געקומען.

— אַלזאָ, איז זי אַנטלאָפן פון׳ם שלאָס טשעזוויק און איז געקומען צו אייך אויף דער שיף?

— אַזוי איז עס געווען.

— דאָן האָט איר זייער שלעכט געטאָן וואָס איר האָט זי מיטגענומען. איר האָט געדאַרפט זי אַראָפּטרייבן פון שיף, אָדער זי איבערגעבן צו אַ פּאָליסמאַן, עד זאָל זי צוריקפירן אין שלאָס טשעזוויק.

— דאָס האָב איך ניט געקענט, ה׳ דזשאָנסאָן.

— פאַרוואָס?

— ווייל איר פאָטער, וועלכער איז פאַראַרטיילט געוואָרן צום טויט, האָט געשיקט נאָך איר. ער האָט זי געוואָלט אָפּגעבן אין אַ אויסבעסערונגס אַנשטאַלט

— און האָט אָבער געזאָגט לאָרד מאַרלבאָראָ?

— אַנפאַנגס איז ער געווען זייער ניט צופרידן, וואָס איך האָב זי מיטגענומען, באַלד אָבער האָט ער זיך באַדייענקט און איז געוואָרן גאַנץ פריינטלאַך צו איר.

— ווי קומט עס?

— ווייל עממאָ איז שיין.

— אַזוי ווייט גייט עס?

— ער איז ערגער ווי איר מיינט, האָט נאַנאַן געזאָגט.

— דערווייל מוז נאָך אַלעס בלייבן ווי געווען, האָט ער געזאָגט, אַזוי לאַנג ווי די אויסשטעלונג אין שיקאַגאָ ווערט געדויערן מוזט איר בלייבן ליידי מאַרלבאָראָ, שפּעטער וועלן מיר זעען וואָס צו טאָן

— אָך, נאָט, איך וועל עס ניט אויסהאַלטן. האָט נאַנאַן אויסגערופן.

— נו, איך וועל אייך גיבן אַ באַשעפטיקונג, האָט דער באַנקיר געזאָגט. זייט נעכטן וואוינט אין דעם האָטעל אַ מאַן וועלכן איר האָט אַמאָל שטאַרק געליבט.

— וואָס זאָגט איר? וועמען מיינט איר?

— גראַף געאָרג טשעזוויק.

נאַנאַן איז רויט געוואָרן ווי פייער:

— דאָס איז אַ גוטע נאָכריכט פאַר אייך, נאַנאַן? איר וועט קעגנס זיין צו פרידן מיט מיר אָדער ניט, איך בעט אייך נאָר איר זאָלט מיך באַפרייען פון דעם מענשן מיט וועלכן איך קען ניט לעבן

— איך וועל זעען, וואָס איך קען טאָן פון אייערט וועגן. גיט מיר אַביסל צייט זיך אַרומצוקוקן.

נאַנאַן האָט טרויעריק אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ.

— ווי קומט צו אייך די קליינע? האָט פלוצלונג דער באַנקיר אַ פרעג געטאָן.

— איר ווייסט דאָך אַז עממאָ האָט זיך געפונען אין שלאָס טשעזוויק פאַר מיין אָפּרייזן קיין אַמעריקע.

— דאָס ווייס איך.

— ווען איך בין אַרויפגעקומען אויף דער שיף איז זי מיר אַנטקעגן געקומען.

— אַלזאָ, איז זי אַנטלאָפן פון׳ם שלאָס טשעזוויק און איז געקומען צו אייך אויף דער שיף?

— אַזוי איז עס געווען.

— דאָן האָט איר זייער שלעכט געטאָן וואָס איר האָט זי מיטגענומען. איר האָט געדאַרפט זי אַראָפּטרייבן פון שיף, אָדער זי איבערגעבן צו אַ פּאָליסמאַן, עד זאָל זי צוריקפירן אין שלאָס טשעזוויק.

— דאָס האָב איך ניט געקענט, ה׳ דזשאָנסאָן.

— פאַרוואָס?

— ווייל איר פאָטער, וועלכער איז פאַראַרטיילט געוואָרן צום טויט, האָט געשיקט נאָך איר. ער האָט זי געוואָלט אָפּגעבן אין אַ אויסבעסערונגס אַנשטאַלט

— און האָט אָבער געזאָגט לאָרד מאַרלבאָראָ?

— אַנפאַנגס איז ער געווען זייער ניט צופרידן, וואָס איך האָב זי מיטגענומען, באַלד אָבער האָט ער זיך באַדייענקט און איז געוואָרן גאַנץ פריינטלאַך צו איר.

— ווי קומט עס?

— ווייל עממאָ איז שיין.

— אַזוי ווייט גייט עס?

— ער איז ערגער ווי איר מיינט, האָט נאַנאַן געזאָגט.

— דערווייל מוז נאָך אַלעס בלייבן ווי געווען, האָט ער געזאָגט, אַזוי לאַנג ווי די אויסשטעלונג אין שיקאַגאָ ווערט ד